

ZADACI**Nadopunitel**

1. Termin „ekonomija“ se koristi u različitim značenjima, ali se svi odnose na različite aspekte proizvodnje, raspodjele, razmjene i potrošnje.
2. Ekonomika je grana ekonomije, odnosno znanstvena disciplina koja proučava materijalnih dobara i usluga alokaciju rijetkih resursa radi efikasne proizvodnje unutar izabranih ili zadanih ograničenja.
3. Sintagma „pozitivna ekonomika“ označava skup metoda i znanja o ekonomskoj stvarnosti kakva ona jest, bez vrijednosnih sudova.
4. Mikroekonomika proučava pojedina tržišta i ponašanje potrošača, kućanstava i poduzeca.
5. Robe i usluge čija je ponuda ograničena nazivaju se slobodna dobra.
6. Dobra čija je ponuda neograničena nazivaju se slobodna dobra.
7. U ekonomističkom pristupu ekonomskoj stvarnosti minimalizira se jedna, a maksimalizira druga varijabla unutar izabranih ili zadanih ograničenja.
8. U politekonomskom pristupu istražuju se veze i odnosi između politike i ekonomskih procesa, tako da istraživači daju vrijednosne sudove o ekonomskim pojavama i procesima.
9. Privreda u kojoj povećanje proizvodnje jednog proizvoda nije moguće bez smanjenja proizvodnje drugog proizvoda ocjenjuje se kao efikasna privreda.
10. Kombinacije dobara koje privreda nekog društva može proizvesti pri danim proizvodnim kapacitetima određuju granicu proizvodnih mogućnosti.

Točno – Netočno (T - N)

1. T Ekonomika je znanost o izboru efikasnih ekonomskih rješenja u uvjetima postojanja materijalnih i institucionalnih ograničenja.
2. N John M. Keynes je jedan od teoretičara ekonomskog liberalizma i tržišne ekonomije.
3. N Karl Marx je bio jedan od najžešćih kritičara keynesijanizma.
4. T EKONOMIJA se razlikuje od EKONOMIKE, a MAKROEKONOMIJA od MakroEKONOMIKE.

5. T U ekonomističkom i politekonomskom pristupu nastaju različite vrste ekonomskih znanja.
6. N Zakon oskudnosti vrijedi za sve vrste dobara kojima se zadovoljavaju čovjekove potrebe.
7. T Tri najvažnija proizvodna faktora su radna snaga, kapital i zemlja.
8. N Pogreška *ceteris paribus* nastaje ako se uzročnost među pojavama izvodi iz činjenice da je jedna pojava prethodila drugoj.
9. T Oportunitetni trošak je vrijednost dobra ili usluge kojih smo se odrekli radi dobivanja nekih drugih roba ili usluga.
10. T Makroekonomika proučava funkcioniranje nacionalne privrede kao cjeline.

Višestruki izbor

1. Ekonomika se bavi:
  - a) problemima novca,
  - b) određivanjem troškova i profita korporacija,
  - c) alokacijom rijetkih resursa,
  - d) opisom aktive i pasive u bilanci privrednih subjekata,
  - e) svim navedenim.
2. *Post hoc* pogreška nastaje:
  - a) kada jedan problem slijedi drugi,
  - b) kada se zaključuje da ono što vrijedi za dio vrijedi i za cjelinu,
  - c) kada postoji više varijabli čiji se utjecaj ne može utvrditi,
  - d) kada se pretpostavlja da je jedan događaj uvjetovan drugim zbog puke činjenice što je drugi događaj prethodio prvom,
  - e) zbog činjenice što ekonomisti različitih škola imaju različite pristupe istom problemu.
3. Pogreška poopćavanja nastaje
  - a) kada jedan problem slijedi drugi,
  - b) kada se zaključuje da ono što vrijedi za dio vrijedi i za cjelinu,
  - c) kada postoji više varijabli čiji se utjecaj ne može utvrditi,
  - d) kada se pretpostavlja da je jedan događaj uvjetovan drugim zbog puke činjenice što je drugi događaj prethodio prvom,
  - e) zbog činjenice što ekonomisti različitih škola imaju različite pristupe istom problemu.
4. Tri temeljna pitanja ekonomske organizacije su:

- a) tijesno povezana s pojmom rijetkosti,
  - b) danas manje važna nego što je to bio slučaj prije,
  - c) što, kako i za koga proizvoditi,
  - d) zemlja, rad i kapital,
  - e) sve navedeno.
5. Ekonomski problem koji je poznat pod nazivom – što proizvoditi:
- a) može biti problem za pojedinačno poduzeće, ali ne i problem za društvo kao cjelinu,
  - b) može se predočiti kao problem izbora točke na krivulji granice proizvodnih mogućnosti,
  - c) nastaje samo onda kada su količine proizvodnih resursa male,
  - d) nastaje samo kada su proizvodni inputi tako specijalizirani da se mogu primijeniti u proizvodnji samo jednog, ali ne i više proizvoda,
  - e) ništa od navedenog.
6. Kojom se od sljedećih izjava opisuje mješoviti ekonomski sustav?
- a) Poduzetnici kombiniraju različite faktore proizvodnje.
  - b) Alokacija resursa mijenja se sa svakom promjenom vlade.
  - c) Ne postoji u stvarnosti model mješovite privrede.
  - d) Mješovita privreda sadrži elemente tržišnog i naredbodavnog sustava regulacije.
  - e) Ništa od navedenog.
7. Kapital je:
- a) isto što i novac,
  - b) središte ekonomskog planiranja,
  - c) istovremeno i input i output,
  - d) sve navedeno,
  - e) ništa od navedenog,
8. Koja se od navedenih tvrdnji može koristiti za objašnjenje pomaka PPF krivulje dalje od ishodišta?
- a) Došlo je do poboljšanja tehnologije.
  - b) Stanovništvo zemlje se povećalo.
  - c) Zemlja je odlučila odgoditi tekuću potrošnju u korist kapitalnih investicija.
  - d) Otkriveni su novi prirodni resursi.
  - e) Sve navedeno.
9. Na koordinatama PPF grafikona prikazuju se:
- a) količine proizvodnih inputa i proizvodnih resursa,
  - b) količine proizvedenih dobara,
  - c) vrijednosti gotovih dobara,

- d) sve navedeno,
 e) ništa od navedenog.
10. Ako privreda poveća zalihe svojih inputa ili ako se otkriju nove tehnologije proizvodnje, krivulja proizvodnih mogućnosti će:
- a) ostati nepromijenjena,
 b) pomaknuti se prema ishodištu,
 c) pomaknuti se dalje od ishodišta,
 d) ništa od navedenog.

Riješite!

1. Poslije dolasku Hitlera na vlast Njemačka je (u tridesetim godinama) bila suočena s pitanjem treba li se naoružavati po cijenu "stezanja remena" građana ili nastaviti s mirnodopskom ekonomskom politikom (dvojba "topovi ili maslac"). Tu dvojbu predočava sljedeća tablica:

Mogućnosti	Topovi u 000 komada	Maslac u 000 tona
A	20	0
B	16	25
C	12	50
D	8	70
E	0	100

- a) Na temelju podataka u tablici nacrtajte PPF krivulju!
 b) Zahvaljujući novoj tehnologiji povećana je proizvodnja topova za 50%, dok je tehnologija u proizvodnji maslaca ostala nepromijenjena. Ova promjena izmijenila je izgled PPF krivulje Trećeg Reicha. Nacrtajte novu PPF krivulju!
 c) Godine 1938. Hitler je anektirao Austriju i proglasio Veliku Njemačku. Ekonomija Austrije bila je uključena u ratni napor velikonjemačkog Reicha što je izazvalo pomicanje PPF krivulje. Nacrtajte PPF krivulju velikonjemačkog Reicha ako je ekonomski potencijal Austrije dan sljedećom tablicom te uz pretpostavke iz zadatka 1 b).

Mogućnosti	Topovi u 000 komada	Maslac u 000 tona
A	4	0
B	3	5
C	2	10
D	1	12
E	0	14

- d) Godine 1945. Treći Reich je izgubio rat i njegovi proizvodni kapaciteti su prepolovljeni u odnosu na 1933. Gubitkom rata dvojba „topovi ili maslac“ postala je bespredmetnom. Prikažite ekonomiju okupirane Njemačke pod pretpostavkom da spomenuta dvojba i dalje postoji.

ODGOVORI

Nadopunite!

1. proizvodnje, raspodjele, razmjene i potrošnje materijalnih dobara i usluga; 2. alokaciju rijetkih resursa radi efikasne proizvodnje unutar izabranih ili zadanih ograničenja; 3. ekonomskoj stvarnosti kakva ona jest, bez vrijednosnih sudova; 4. potrošača, kućanstava i poduzeća; 5. ekonomska dobra; 6. slobodna dobra, 7. jedna, druga varijabla, ograničenja; 8. politike i ekonomskih procesa, vrijednosne sudove; 9. efikasna privreda, 10. granicu proizvodnih mogućnosti.

Točno – Netočno (T – N)

1. T.
2. N. J. M. Keynes je bio teoretičar državnog intervencionizma, a ne ekonomskog liberalizma.
3. N. K. Marx je bio kritičar kapitalizma, a ne keynesijanizma. J. M. Keynes i keynesijanizam se pojavljuju u XX. stoljeću, tj. poslije Marxa (1818.–1883.).
4. T.
5. T.
6. N. Gotovo za sva dobra, ali ipak ne za sve.
7. T.
8. N. To je *post hoc* pogreška.
9. T.
10. T.

Višestruki izbor

- 1 c, 2. d, 3. b, 4. c, 5. b, 6. d, 7. c, 8. e, 9. b, 10. c.

Riješite!

1. b) Tablica proizvodnih mogućnosti Trećeg Reicha nakon porasta produktivnosti u proizvodnji topova izgledala je ovako:

ZADACI**Nadopunite!**

- Promjena ovisne varijable u odnosu na jediničnu promjenu neovisne varijable određuje nagib.
- Dvije varijable koje se međusobno nalaze u izravnom odnosu imaju pozitivan nagib.
- Dvije varijable koje se međusobno nalaze u inverznom odnosu imaju negativan nagib.
- Točka u kojoj se sijeku apscisa i ordinata naziva se ishodište.
- Vodoravna os pravokutnog koordinatnog sustava naziva se apscisa.
- Okomita os pravokutnog koordinatnog sustava naziva se ordinata.
- Ako se obje varijable mijenjaju u istom pravcu, tada među njima postoji izravan odnos.
- Ako promjena neovisne varijable izaziva promjenu ovisne varijable u suprotnom smjeru, tada među njima postoji inverzan odnos.
- Graf linearne funkcije je pravac.
- Ako je na grafu prikazano više krivulja istovremeno, tada se radi o višekrivuljnom dijagramu.

Točno – Netočno (T – N)

- T Neizravan odnos među varijablama uvijek pokazuje krivulja s negativnim nagibom.
- T Promjena neovisne varijable uvijek izaziva promjenu ovisne varijable.
- N $Y = 0$ vrijedi za svaku točku na ordinati.
- T Linearna funkcija ima isti nagib u svakoj svojoj točki.
- T Pri maksimalnoj ili minimalnoj vrijednosti Y , tangenta na krivulji je horizontalna.

- T
6.   Nagib pravca je uvijek konstantan.
  7. N Nagib pravca pokazuje odnos promjene neovisne i promjene ovisne varijable.
  8. N Linearna funkcija $Y = a + bX$ može imati kako pozitivan tako i negativan nagib.
  9. N Pravci različite strmine imaju i različite nagibe.
  10. T Nagib u jednoj točki neke krivulje određen je nagibom tangente u toj točki.

Višestruki izbor

1. Velika vrijednost na apscisi prikazana je točkom koja je:
  - a) udaljena daleko od ishodišta na osi X,
  - b) udaljena daleko od ishodišta na osi Y,
  - c) lijevo od osi,
  - d) ispod osi,
  - e) blizu ishodišta.
2. Ako su varijable X i Y u međusobno izravnom odnosu, vrijednost Y će se povećavati ako je
  - a) $X = 0$,
  - b) X male vrijednosti,
  - c) X velike vrijednosti,
  - d) X pozitivan,
  - e) X manji od Y.
3. Ako je odnos između varijabli X i Y inverzan, tada će:
  - a) krivulja koja pokazuje njihov odnos biti nagnuta prema gore,
  - b) njihov odnos biti prikazan pravcem,
  - c) Y biti veći od X,
  - d) krivulja koja pokazuje njihov odnos biti nagnuta prema dolje,
  - e) krivulja koja pokazuje njihov odnos prolaziti kroz ishodište.
4. Važna prednost grafova pred tablicama je u tome:
  - a) što su grafovi precizniji,
  - b) što se grafovi brže izrade,
  - c) što grafovi bolje predočavaju informacije,
  - d) ništa od navedenog.
5. Ako pravac prolazi kroz točku A čije su koordinate $X = 3, Y = 8$, te točku B čije su koordinate $X = 5, Y = 13$, nagib je:

- a) 5
 b) 2.5
 c) 2
 d) 0.4
 e) 0.2
6. Nagib vodoravnog pravca je:
 a) jedan,
 b) pozitivan,
 c) nula,
 d) ne može se odrediti,
 e) veći od jedan.
7. Ako krivulja dostiže svoj *maksimum* u točki s koordinatama $X = 5$, $Y = 10$, tada je njen nagib u toj točki:
 a) $10/5 = 2$,
 b) veći od 2,
 c) negativan,
 d) ne može se odrediti jer nema dovoljno informacija,
 e) nula.
8. Razlike u vizualnoj procjeni nagiba proizlaze iz činjenice:
 a) što se krivulja pomiče gore i dolje,
 b) što su važni podaci ispušteni iz grafikona,
 c) što krivulje imaju različite nagibe u različitim točkama,
 d) što je izbor mjerila na koordinantnim osima arbitrarano.
9. Nagib pravca između točaka A (10,5) i B (20,10) je
 a) 0.5
 b) 1.0
 c) 1.5
 d) 2.0

Riješite!

- 1.. Konstruirajte graf na temelju sljedećih vrijednosti za X i Y:
 $X = 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8$; $Y = 0, 6, 11, 15, 18, 20, 22, 23, 24$

Je li odnos između X i Y izravan ili neizravan? Koliki je nagib ako se X mijenja od 0 do 1, odnosno od 1 do 2? Koliki je nagib ako se X mijenja od 4 do 5? Je li funkcija linearna ili ne?

- 2.. Pretpostavimo da se nagib krivulje za bilo koju vrijednost X može izračunati kao $3X - 18$. Odredite u kojoj točki krivulje nagib postiže svoju maksimalnu vrijednost?

ODGOVORI*Nadopunite!*

1. nagib, 2. pozitivan, 3. negativan, 4. ishodište, 5. apscisa, 6. ordinata, 7. izravan odnos, 8. inverzni odnos, 9. pravac, 10. višekrivuljnom dijagramu.

Točno – Netočno (T – N)

1. T
2. T
3. N. Svaka točka na ordinati ima vrijednost $X = 0$.
4. T
5. T
6. T
7. N. Obrnuto.
8. N. Navedena funkcija ima isključivo pozitivan nagib. Ako je $b = 0$, tada graf funkcije $y = a$ je pravac paralelan s apscisom za svaku vrijednost X .
9. N. Pravci različite strmine mogu imati isti nagib ovisno o korištenom mjerilu na apscisi i ordinati.
10. T.

Višestruki izbor

1. a, 2. c, 3. d, 4. c, 5. b, 6. c, 7. e, 8. d, 9. a

Riješite!

1. Odnos je pozitivan jer porast X izaziva porast Y . Nagib u intervalu od 0 do 1 je 6. Nagib u intervalu od 1 do 2 je 5, a u intervalu od 4 do 5 je 2. Funkcija je nelinearna jer je nagib u svakoj točki različit.
2. Znamo da je u točki maksimuma nagib krivulje jednak nuli. Ako je nagib krivulje $3X - 18$, tada moramo naći vrijednost X za koju je ta funkcija jednaka nuli, odnosno:

$$3X - 18 = 0$$

$$3X = 18$$

$$X = 6$$

Krivulja postiže svoj maksimum pri $X = 6$. Krivulja je nagnuta prema dolje za vrijednosti lijevo od $X = 6$, odnosno nagnuta je prema gore za vrijednosti desno od $X = 6$.

ZADACI**Nadopunite!**

1. Oblici koordinacije ekonomske djelatnosti i upravljanja ekonomijom su tržište, državna regulacija, planiranje, samoupravljanje i arbitraža.
2. Tržište možemo definirati kao mehanizam ili sustav za razmjenu roba i usluga
3. Ekonomske sustavi u kojima se kombiniraju tržišna i državna regulacija nazivaju se mješoviti sustavi upravljanja ili mješovite ekonomije.
4. Vrsta tržišnog stanja u kojemu sudionici tržišta ne mogu sami određivati cijene naziva se potpuna konkurencija.
5. Smithova teza prema kojoj pojedinci, slijedeći svoj privatni interes, istodobno i nenamjerno ostvaruju i društveni interes poznata je pod imenom doktrina nevidljive ruke.
6. Prednosti regulacije ekonomije pomoću slobodnog tržišta su sloboda i jednakost potrošača, poticanje inicijative, produktivnosti i poduzetništva, efikasnost u alokaciji rijetkih resursa
7. Nedostaci tržišne regulacije su _____.
8. Osnovni zadaci države u tržišnoj ekonomiji su _____.
9. Nedostaci državne regulacije su _____.
10. Nedjeljiva ekonomska dobra čije koristi su dostupne svim članovima društva nazivaju se _____.

pojava monopola, masovna nezaposlenost, negativni eksterni efekti, nejednakosti u raspodjeli dohotka i potrošnje i cikličko kretanje privrede, nedostatak brige za javna dobra

- Točno – Netočno (T – N)
1. T U tržišnom modelu privrede proizvođači i potrošači slobodno odlučuju što će proizvoditi i prodavati, odnosno potraživati i kupovati.
  2. N Doktrina o "nevidljivoj ruci" ili *laissez-faire* doktrina kaže da je državna intervencija u ekonomiji poželjna – ako tržišni mehanizam nije djelotvoran.
  3. N Kapital je svako sredstvo i svaki novac koji se koristi u robno-novčanom prometu.
  4. T Kružni tok kretanja roba i novca opisuje način funkcioniranja tržišnog mehanizma u modernim ekonomijama.

5. N Negativne eksterne efekte u tržišnoj ekonomiji država može ograničiti pomoću sustava progresivnih poreza i transfernih plaćanja.

Višestruki izbor

- Tri temeljna ekonomska pitanja *što, kako i za koga proizvoditi* postoje:
  - u centralno-planskim privredama,
  - u kapitalističkim privredama,
  - u nerazvijenim zemljama,
  - u svim privredama neovisno o stupnju razvijenosti neke zemlje i obliku njezine političke organizacije,
  - ništa od navedenog.
- Ekonomске zadaće države su:
  - poticati efikasnost poduzeća i nacionalne privrede,
  - korigirati neravnomjernu i nepravednu raspodjelu dohotka,
  - osigurati makroekonomsku stabilnost i ekonomski rast,
  - sve dosad navedeno,
  - regulirati tržišta pojedinih roba pomoću mjera ekonomske politike.
- Neuspjesi regulacije ekonomije pomoću mehanizma slobodnog tržišta pojavljuju se:
  - kao pojava monopola,
  - kao pojava masovne nezaposlenosti,
  - kao pojava zagađivanja okoliša,
  - kao velike nejednakosti u raspodjeli dohotka i potrošnje,
  - kao cikličko kretanje privrede,
  - kao sve dosad navedeno,
  - kao pojava neravnoteže na tržištu potrošnih dobara.
- Fundamentalna znanstvena istraživanja u ekonomiji koje financira država i čiji su rezultati dostupni svim zainteresiranim građanima predstavljaju primjer:
  - transfernih plaćanja,
  - privatnih dobara,
  - javnih dobara i državne potrošnje,
  - pozitivnih eksternih efekata,
  - ništa od navedenog.
- Koja od dolje navedenih pojava ne spada u nedostatke državne regulacije ekonomije:
  - sporost u donošenju odluka i kašnjenje u reakcijama na ekonomske probleme,

- b) pojave stručne nekompetentnosti i nedostatka ekonomskih znanja o makroekonomskom menadžmentu,
 c) uvođenje carina na uvoz žita iz drugih zemalja.

ODGOVORI

Nadopunite!

1. tržište, državna regulacija, planiranje, samoupravljanje i arbitraža; 2. mehanizam ili sustav za razmjenu roba i usluga; 3. mješoviti sustavi upravljanja ili mješovite ekonomije; 4. potpuna konkurencija, 5. doktrina "nevidljive ruke"; 6. sloboda i jednakost potrošača, poticanje inicijative, produktivnosti i poduzetništva, efikasnost u alokaciji rijetkih resursa; 7. pojava monopola, masovna nezaposlenost, negativni eksterni efekti, nejednakosti u raspodjeli dohotka i potrošnje i cikličko kretanje privrede, nedostatak brige za javna dobra; 8. utvrđivanje pravila ekonomske igre na tržištu, otklanjanje tržišnih nedostataka, briga o javnim dobrima, korekcija tržišne raspodjele dohotka, poticanje ekonomskog rasta i stabilizacija gospodarskog sustava; 9. duga i spora procedura donošenja odluka, pojave stručne nekompetentnosti vlade, pojave zlorabe državne vlasti; 10. javna dobra.

Točno (T) – Netočno (N):

1. T
2. N. Doktrina o "nevidljivoj ruci" ili ekonomski liberalizam brani suprotnu tezu koja kaže da slobodna tržišta maksimiziraju kako privatne, tako i javne interese te da državna intervencija više stvara nego što rješava ekonomske probleme.
3. N. Samo onaj novac koji vlasniku donosi neku zaradu funkcionira kao kapital, tj. kao vrijednost koja se obnavlja i uvećava u proizvodnji i razmjeni roba.
4. T
5. N. Zagađivanje okoline i druge negativne eksterne efekte država ne može otkloniti sustavom progresivnih poreza i transfernih plaćanja, nego pomoću poreske i zakonodavne politike po načelu "zagađivači plaćaju troškove čuvanja okoliša".

Višestruki izbor:

1. d; 2. d; 3. f; 4. c i d; 5. c.

ZADACI**Nadopunitel**

1. Promjena cijene traženog dobra izazvat će _____.
2. Porast dohotka potrošača imat će za posljedicu _____.
3. Ako se poveća cijena supstituta krivulja potražnje nekog dobra pomaknut će se _____.
4. Smanjenje tržišta pomiče krivulju potražnje _____.
5. Pобољшanje tehnologije ima isti učinak kao i _____, pa će se uslijed toga krivulja ponude pomaknuti _____.
6. Smanjenje ponuđene količine posljedica je _____, pa će doći do _____ po krivulji ponude.
7. _____ je veća od ravnotežne cijene ako je potražnja _____ od ponude.
8. Ako se smanji ponuda, cijena će se _____, a ponuđena količina _____.
9. Ako potražnja raste, cijena će se _____ kao i _____.
10. Ako ponuda raste, cijena će se _____, a količina _____.

Točno – Netočno (T – N)

1. N Rodna godina poboljšava položaj poljoprivrednika zbog povećanja ponude žitarica.
2. T Zakon opadajuće potražnje utječe na oblik krivulje potražnje.
3. N Povećanje cijena automobila smanjit će potražnju za njima pod pretpostavkom da se nisu promijenili visina dohotka i preferencije potrošača.
4. N Porast dohotka povećat će traženu količinu roba, što će dovesti do pomaka krivulje potražnje.
5. N Povećanje cijena PC-ja povećat će njihovu ponudu, a krivulju ponude pomaknuti udesno.
6. T Porast cijene teletine pri nepromijenjenom dohotku izazvat će povećanje potražnje za pilećim i govedim mesom.

7. $\frac{T}{N}$ Pomicanje krivulje ponude pri nepromijenjenoj krivulji potražnje promijenit će položaj ravnotežne cijene.
8. $\frac{T}{N}$ Ako je tržišna cijena veća od ravnotežne, javit će se višak ponude.
9. $\frac{N}{N}$ Ravnotežna cijena ne može pasti ako ponuda i potražnja rastu.
10. $\frac{N}{N}$ Ravnotežna cijena ne može ostati nepromijenjena iako su se ponuda i potražnja promijenile.

Višestruki izbor

1. Povećanje ponude izaziva:
  - a) povećanje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - b) povećanje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine,
  - c) smanjenje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - d) smanjenje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine.
2. Smanjenje ponude izaziva:
  - a) povećanje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - b) povećanje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine,
  - c) smanjenje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - d) smanjenje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine.
3. Povećanje potražnje izaziva:
  - a) povećanje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - b) povećanje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine,
  - c) smanjenje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - d) smanjenje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine.
4. Smanjenje potražnje izaziva:
  - a) povećanje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - b) povećanje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine,
  - c) smanjenje ravnotežne cijene i povećanje ravnotežne količine,
  - d) smanjenje ravnotežne cijene i smanjenje ravnotežne količine.
5. Ako se cijena avionskih karata poveća:
  - a) potražnja za njima će se povećati,
  - b) ponuda avionskih karata će se smanjiti,
  - c) količina traženih avionskih karata će se smanjiti,
  - d) količina ponuđenih avionskih karata će se smanjiti.
6. Ako su IBM i Compaq računala supstituti, smanjenje cijena IBM računala će uzrokovati:
  - a) smanjenje potražnje za Compaq računalima,

- b) povećanje potražnje za IBM računalima,
 c) povećanje ponude IBM računala,
 d) povećanje ponude Compaq računala.
7. Što od navedenog neće utjecati na položaj krivulje ponude?
 a) tehnologija,
 b) cijene inputa,
 c) dohoci potrošača,
 d) porez na promet.
8. Ravnoteža na tržištu pokazuje
 a) cijenu pri kojoj je nuđena količina jednaka traženoj,
 b) da svaki kupac koji želi kupiti može to učiniti po ravnotežnoj cijeni, te da svaki prodavač koji želi prodati može to učiniti po ravnotežnoj cijeni,
 c) odsustvo tendencije promjene cijena,
 d) sve navedeno,
 e) ništa od navedenog.
9. Ako porast cijena dobra A pomakne krivulju potražnje dobra B udesno,
 a) A i B su supstituti,
 b) A i B su komplementarna dobra,
 c) A i B su neovisna dobra,
 d) nijedno od navedenog.
10. Ako porast cijena dobra C pomakne krivulju potražnje dobra D,
 a) C i D su supstituti,
 b) C i D su komplementi,
 c) C i D su neovisna dobra,
 d) nijedno od navedenog.

Riješite!

- Ako je jednadžba potražnje $Q_d = a - bP$, a jednadžba ponude $Q_s = c + dP$, izračunajte ravnotežnu cijenu i ravnotežnu količinu.
- Ako je jednadžba potražnje $Q_d = 200\,000 - 80\,000P$, a jednadžba ponude $Q_s = 110\,000 + 40\,000P$, izračunajte ravnotežnu cijenu i ravnotežnu količinu.
- Neka funkcija potražnje dobra X glasi $Q_x = 3848 - 2P_x + 0.004I + 3P_y$, gdje je Q_x tražena količina proizvoda X, P_x njegova cijena, I visina dohotka, a P_y cijena dobra Y koje je u vezi s dobrom X.
  - Izradite tablicu potražnje ako se P_x mijenja od 800 kn do 400 kn (računajte promjenu cijena za svakih 100 kn), dok je $I = 12\,000$ kn, a $P_y = 600$ kn.

6. Što će se dogoditi na tržištu duhanskih proizvoda (navedite promjene ravnotežne cijene i količine) ako
- a) se zabrani pušenje na javnim mjestima,
  - b) poskupe cigarete,
  - c) smanje porezi na duhanske proizvode,
  - d) urod duhana smanji uslijed loše godine,
  - e) liberalizira uvoz duhanskih proizvoda,
  - f) pokrene intenzivna protupušačka kampanja.
7. Što će se dogoditi na tržištu bijele tehnike (navedite promjene ravnotežne cijene i količine) ako se
- a) uvede nova tehnologija proizvodnje,
  - b) liberalizira uvoz,
  - c) povećaju najamnine zaposlenim u proizvodnji bijele tehnike,
  - d) poveća ukupna potrošačka moć potrošača,
  - e) povećaju cijene,
  - f) smanji porez na promet,
  - g) drastično poveća cijena električne energije.
8. Nacrtajte grafove triju slučajeva:
- a) kada porast ponude i potražnje povećava ravnotežnu cijenu,
  - b) kada porast ponude i potražnje smanjuje ravnotežnu cijenu,
  - c) kada porast ponude i potražnje ne mijenja ravnotežnu cijenu!

ODGOVORI

Nadopunite!

1. promjenu tražene količine, 2. porast potražnje, 3. udesno, 4. ulijevo, 5. smanjenje cijena inputa, udesno, 6. pada cijena, pomaka, 7. tržišna cijena, veća, 8. povećati, smanjiti, 9. povećati, količina, 10. smanjiti, povećati.

Točno – Netočno:

1. N. Rodna godina pogoršava položaj poljoprivrednika zbog porasta ponude i pada cijena.
2. T.
3. N. Smanjit će traženu količina.
4. N. Povećat će potražnju.
5. N. Povećat će ponudenu količinu.
6. T
7. T
8. T

ZADACI**Nadopunite!**

- _____ je odnos između postotne promjene tražene količine i postotne promjene cijena.
- Ako se tražena količina poveća za 10% uslijed pada cijena za 5%, potražnja je _____.
- Tražena količina ne reagira na promjenu cijena ako je potražnja _____, odnosno ako je krivulja potražnje _____ u odnosu na apscisnu os.
- Krivulja elastičnosti potražnje je _____.
- Ako je ukupni prihod nakon smanjenja cijena manji, tada je riječ o dobrima čija je potražnja _____.
- Luksuzna dobra imaju _____ elastičnost potražnje od nužnih, egzistencijalnih dobara.
- Elastičnost potražnje za solju _____ je od elastičnosti potražnje za mesom jer je udio potrošnje soli u ukupnom proračunu potrošača _____ od udjela mesa.
- Elastičnost potražnje je tim _____ što je vrijeme reakcije ponuđača dulje.
- _____ pokazuje odnos između beskonačno male promjene cijena i neograničeno velike promjene ponuđene količine, što krivulju ponude čini _____ u odnosu na apscisnu os.
- Što je vrijeme reakcije dulje, elastičnost ponude je _____, jer su mogućnosti prilagodavanja proizvodnje tijekom vremena veće.

Točno – Netočno (T – N)

- N Ako je krivulja ponude savršeno elastična, povećanje potražnje će uzrokovati promjenu i cijena i tražene količine.
- T Ako je krivulja potražnje savršeno elastična, smanjenje ponude će utjecati samo na traženu količinu, ali ne i na cijene.
- N Ako je krivulja ponude savršeno neelastična, povećanje potražnje će djelovati na povećanje ponuđene količine, ali ne i na cijene.

4. $\frac{N}{T}$ Ako je krivulja potražnje savršeno neelastična, povećanje ponude utjecat će na povećanje tražene količine, ali ne i na cijenu.
5. $\frac{N}{T}$ Krivulja potražnje koja ima oblik pravca ima istu elastičnost u svim svojim točkama.
6. $\frac{T}{N}$ Ako se ukupni prihod poveća i uz smanjenje cijena, riječ je o dobrima čija je potražnja elastična.
7. $\frac{T}{N}$ Zbog nemogućnosti prilagođavanja promjenama tržišnih cijena ponuda je u kratkom roku neelastična.
8. $\frac{N}{T}$ Elastičnost potražnje za životnim namirnicama ne razlikuje se od elastičnosti potražnje za odmorom i raznodom.
9. $\frac{N}{T}$ Rodna godina poboljšava položaj poljoprivrednika i povećava im ukupni prihod, jer i uz neelastičnost potražnje njihovih proizvoda povećava ponudu.
10. $\frac{T}{N}$ Uvođenje poreza na dobra čija je potražnja savršeno neelastična u cijelosti će porez prevaliti na teret potrošača.

Višestruki izbor

1. Cjenovna elastičnost potražnje jednaka je
  - a) apsolutnoj promjeni cijena podijeljenoj s apsolutnom promjenom količine između dviju točaka na krivulji potražnje,
  - b) postotnoj promjeni dohotka podijeljenoj s postotnim smanjenjem cijena,
  - c) postotnoj promjeni dohotka podijeljenoj s postotnim porastom tražene količine,
  - d) postotnoj promjeni tražene količine podijeljenoj s postotnom promjenom cijena.**
2. Pretpostavimo da gđa Ingrid ima određeni fiksni iznos novca za mjesečnu kupnju mesa neovisno kolika je njegova cijena. Njena potražnja za mesom unutar određenog intervala cijena je
  - a) u ravnoteži,
  - b) savršeno elastična,
  - c) savršeno neelastična,
  - d) veoma neelastična,
  - e) jedinično elastična.**
3. Ako 10% smanjena cijena dobra uzrokuje 5% smanjenu količinu utrošenog novca na kupnju te robe, tada je u tom intervalu cijena potražnja
  - a) elastična**
  - b) jedinično elastična
  - c) neelastična

- d) savršeno neelastična
e) nema dovoljno podataka za određenje elastičnosti.
4. Ako 10% smanjena cijena dobra uzrokuje povećanje tražene količine za 5%, potražnja je u tom intervalu cijena
- elastična,
  - jedinično elastična,
  - neelastična,**
  - savršeno neelastična,
  - nema dovoljno podataka za određenje elastičnosti.
5. Koja od navedenih obilježja upućuju da je potražnja za dobrima cjenovno neelastična?
- za većinu ljudi dobro je nužno.
  - nema supstituta za to dobro.
  - vrijeme reakcije potrošača je vrlo malo.
  - sve navedeno.**
  - ništa od navedenog.
6. Savršeno neelastična krivulja ponude prikazana grafički je
- okomiti pravac,**
  - horizontalni pravac,
  - pravac položen pod određenim nagibom,
  - krivulja,
  - ništa od navedenog.
7. Nakon prvog naftnog šoka 1973. kada je OPEC višestruko povisio cijene nafte, potrošači su odgovorili smanjenjem kupnje naftnih derivata, ali u manjem postotku od poskupljenja. To znači da je krivulja potražnje
- elastična,
  - pomakla se udesno,
  - pomakla se ulijevo,
  - neelastična.**
8. Uzroke dugoročnog zaostajanja poljoprivrede treba tražiti u
- sporom tehnološkom napretku i velikoj elastičnosti potražnje za hranom,
  - sporom tehnološkom napretku i neprimjerenoj agrarnoj politici,
  - nepovoljnim demografskim kretanjima i neelastičnosti potražnje za hranom,
  - brzom tehnološkom napretku i neelastičnosti potražnje za hranom.**
  - ograničavanju sjetve od strane države i smanjenjem dotacija poljoprivrednim proizvođačima.
9. Postojanje crnog tržišta je posljedica
- viška ponude,

- b) viška potražnje,
  - c) zamrzavanja cijena na razini nižoj od ravnotežne,
  - d) racioniranja dobara,
  - e) b), c) i d).
10. Ako je potražnja savršeno neelastična, teret poreza bit će
- a) u cijelosti prebačen na proizvođače u vidu povećanih troškova,
  - b) u cijelosti prebačen na potrošače u vidu povećanih cijena,
  - c) nije moguće utvrditi.

Riješitelj

1. Tablica potražnje banana je sljedeća:

Cijena	Tražena količina
3	10
4	9
5	8
6	7
7	6
8	5

- a) Kolika je cjenovna elastičnost potražnje banana pri prosječnoj cijeni od 3.5?
  - b) Kolika je cjenovna elastičnost potražnje banana pri prosječnoj cijeni od 4.5?
  - c) Kolika je cjenovna elastičnost potražnje banana pri prosječnoj cijeni od 5.5?
  - d) Kolika je cjenovna elastičnost potražnje banana pri prosječnoj cijeni od 6.5?
  - e) Kolika je cjenovna elastičnost potražnje banana pri prosječnoj cijeni od 7.5?
2. Dnevna krivulja potražnje za disketama iznosi $P = 100 - 0.5Q$. Ako je cijena diskete 40 kuna, koliki će biti ukupni prihod? Bi li savjetovali smanjenje ili povećanje cijena kao sredstvo povećanja ukupnoga prihoda?
3. Izračunajte koeficijente cjenovne elastičnosti potražnje za svaki navedeni slučaj.
- a) Cijena hamburgera se popela sa 0.50 na 0.70 \$, dok se količina smanjila s 1000 na 900.

- b) Broj prodanih sanduka s pivom se povećao sa 300 na 500 tjedno kako se cijena smanjila s 10 na 6 \$.
- c) Kada je cijena sira pala s 1.10 na 0.90 \$, izdaci potrošača sira su se smanjili s 214.50 na 184.50 \$.
- d) Potrošači nisu promijenili svoje izdatke na ulaznice za simfonijske koncerte kada se njihova cijena povećala s 12 na 15 \$.
- e) Količina kupljenog inzulina ostala je nepromijenjena kako se cijena inzulina povećala za 10%.
4. Pretpostavimo da je količina ponudenog mesa na tržištu narasla sa 130 milijuna kg na 170 milijuna kg, dok su se cijene povećale sa 14 DEM na 22 DEM. Kolika je elastičnost ponude?
5. Ako je koeficijent cjenovne elastičnosti potražnje za sirom iznosio 0.5, koliko će se sira tražiti pri cijeni od 2.50 \$ ako je pri cijeni od 3.60 \$ godišnja potrošnja iznosila 4 milijuna kg?

ODGOVORI

Nadopunite!

1. cjenovna elastičnost potražnje, 2. elastična, 3. savršeno neelastična, okomita, 4. položena, 5. neelastična, 6. veću, 7. manja, manji, 8. veća, 9. savršena elastičnost ponude, vodoravnom, 10. veća.

Točno – Netočno:

1. N. Povećanje potražnje uzrokovat će samo porast tražene količine.
2. T
3. N. Povećanje potražnje će uzrokovati samo porast cijena.
4. N. Povećanje ponude prouzročit će samo porast cijena.
5. N. Pravac u svim svojim točkama ima isti nagib ali različite koeficijente elastičnosti potražnje.
6. T
7. T.
8. N. Potražnja za životnim namirnicama je neelastična, dok je potražnja za odmorom i razonodom elastična.
9. N. Rodna godina pogoršava položaj poljoprivrednika zbog pada cijena i neelastične potražnje za poljoprivrednim proizvodima.
10. T.

Višestruki izbor:

1. d, 2. e, 3. a, 4. c, 5. d, 6. a, 7. d., 8. d, 9. e, 10. b

dobra i njegove tržišne vrijednosti naziva se **potrošačev višak ili probitak**. On nastaje zbog toga što potrošač plaća istu cijenu za svaku jedinicu kupljenog dobra. Potrošač je svaku jedinicu dobra platio po vrijednosti posljednje jedinice, neovisno o tome što je vrijednost prije kupljenih dobara za nj veća od ove posljednje. Grafički potrošačev probitak je jednak površini između krivulje potražnje i linije cijena.

ZADACI

Nadopunite!

1. Subjektivni užitek što ga potrošač polučuje trošeći neko dobro naziva se _____.
2. Dodatna korisnost što ga daje prirast raspoložive količine za jednu jedinicu nekog dobra naziva se _____.
3. Zbroj graničnih korisnosti svih raspoloživih jedinica nekog dobra čini _____.
4. Krivulja granične korisnosti je _____ zakrivljena prema apscisi.
5. Krivulja ukupne korisnosti je _____ zakrivljena prema apscisi.
6. Jednakost granične korisnosti po novčanoj jedinici za različite proizvode je uvjet _____.
7. Nastojanje potrošača da troši manje dobara čija je cijena relativno porasla, a više onih čija je cijena relativno opala zove se _____.
8. Razlika između ukupne korisnosti i tržišne vrijednosti nekog dobra je _____.
9. Paradoks vrijednosti bio je nerješiv sve dok se nije utvrdilo da cijena dobra ovisi o njegovoj _____.
10. Kada bi granična korisnost svih jedinica korištenih dobara bila ista, tada potrošačev probitak _____.

Točno – Netočno (T – N)

1. N Korisnost nekog dobra je subjektivna kategorija koja se može kvantitativno izraziti kardinalnim brojevima.
2. N Krivulja potražnje ima negativan nagib uslijed djelovanja efekta dohotka.
3. T Suma graničnih korisnosti jednaka je ukupnoj korisnosti.
4. N Potrošačeva ravnoteža se postiže onda kada se izjednače granične korisnosti svih korištenih dobara.
5. T Zbroj graničnih korisnosti povrh tržišnih vrijednosti daje potrošačev probitak.
6. N Povećanje tržišne vrijednosti dobra pri nepromijenjenim ostalim uvjetima povećat će veličinu potrošačeva probitka.
7. T Najracionalnija raspodjela raspoloživog vremena na različite aktivnosti postiže se tako da se izjednače granične korisnosti posljednje minute po svakoj aktivnosti.
8. T Povećanjem dohotka smanjit će se potrošnja inferiornih dobara.
9. N Poveća li se dohodak, doći će do pomaka po krivulji potražnje.
10. T Pri graničnoj korisnosti jednakoj nuli ukupna korisnost doseže svoj maksimum.

Višestruki izbor

1. Ako je granična korisnost dobra jednaka nuli, tada
  - a) je ukupna korisnost tog dobra dosegla svoj maksimum,
  - b) dotično dobro nema korisnosti, tj. potrošači ga više ne žele koristiti,
  - c) potrošač dosiže ravnotežu u kupovini tog dobra,
  - d) ukupna korisnost dobra također mora biti nula.
2. Prema zakonu opadajuće korisnosti,
  - a) ako se količina potrošenog dobra povećava, tada se ukupna korisnost smanjuje;
  - b) ako se količina potrošenog dobra smanjuje, tada se također smanjuje i ukupna korisnost;
  - c) ako se dohodak povećava, tada se smanjuje granična korisnost;
  - d) ako se količina potrošenog dobra povećava, tada se smanjuje njegova granična korisnost;

- e) ako se cijena dobra povećava, tada se granična korisnost smanjuje.
3. Potrošač maksimalizira svoje zadovoljstvo trošeći dobro A i B kada je
- $MU(A) = MU(B)$,
  - $MU(A) / P(B) = MU(B) / P(A)$,
  - $MU(A) / P(A) = MU(B) / P(B)$,
  - $P(A) = P(B)$,
  - ništa od navedenog.
4. Efekt dohotka se odnosi na sljedeća ekonomska događanja:
- ako se dohodak smanjuje, potrošači će kupovati manju količinu određenog dobra.
  - smanjenje cijena ima isti efekt kao i porast dohotka, pa će potrošači kupovati više dobara.
  - količina kupljenog dobra će se smanjiti kako dohodak raste.
  - ako se dohoci potrošača povećavaju, oni povećavaju svoju štednju tako da se njihova potrošnja relativno smanjuje.
5. Smanjenje tržišne vrijednosti dobra pri nepromijenjenim ostalim uvjetima dovest će do
- smanjenja potrošačeva viška,
  - porasta potrošačeva viška,
  - smanjenja granične korisnosti dobra,
  - povećanja granične korisnosti dobra.
6. Cijena dobra A je 2 kn, a cijena dobra B je 5 kn. Ako potrošač smatra da je granična korisnost dobra B 25 jedinica i ako želi maksimizirati korisnost pri kupnji oba dobra, onda granična korisnost dobra A mora iznositi
- 5 jedinica,
  - 10 jedinica,
  - 15 jedinica,
  - zbog nedostatka podataka nije moguće dati odgovor.
7. Granična korisnost dobra A je 100 jedinica, a dobra B 40 jedinica. Pri cijeni od 4 kn za dobro A u uvjetima ravnoteže potrošača, cijena dobra B će iznositi
- 1.4 kn,
  - 1.5 kn,
  - 1.6 kn,
  - 2.0 kn,
  - zbog nedostatka podataka nije moguće odgovoriti.
8. Cijena dobra A iznosi 5 kn, a cijena dobra B 8 kn. Ako potrošač smatra da je ukupna korisnost A 150 jedinica i ako želi maksimizirati korisnost pri kupnji oba dobra, onda ukupna korisnost dobra B iznosi

- a) 200 jedinica,
 b) 240 jedinica,
 c) 300 jedinica,
 d) na temelju navedenih podataka nije moguće odgovoriti.
9. Potrošačev višak se definira kao
 a) razlika između ukupne korisnosti dobra i maksimalnog iznosa kojeg su potrošači spremni za njega platiti,
 b) razlika između ukupne korisnosti dobra i tržišne vrijednosti,
 c) suma ukupne korisnosti dobra i njegove tržišne vrijednosti,
 d) ukupni prihod što ga proizvođač prima za prodaju pojedinog dobra,
 e) suma graničnih korisnosti sviju potrošača tog dobra.
10. Koja je od navedenih kombinacija primjer dobra supstituta?
 a) govedina i cigarete
 b) osobna računala i televizori
 c) automobili i benzin
 d) riža i tjestenina

Riješite!

1. Pretpostavimo da potrošač ima dohodak od 150\$ koje može potrošiti na košulje ili pulovere. Cijena košulje je 5\$, a cijena pulovera 25\$. Dohodak se troši u cijelosti.

Jedinice dobra	Ukupna korisnost košulja	Ukupna korisnost pulovera
1	60	400
2	115	750
3	165	1050
4	210	1300
5	250	1500
6	285	1650
7	315	1750

- a) Pri kojoj kombinaciji košulja i pulovera potrošač maksimalizira svoju korisnost i kolika je ukupna korisnost?
 b) Pri kojoj kombinaciji košulja i pulovera potrošač maksimalizira svoju korisnost ako se dohodak smanji na 115\$ i kolika je ukupna korisnost?
 c) Pri kojoj kombinaciji košulja i pulovera potrošač maksimalizira svoju korisnost ako se dohodak poveća na 185\$ i kolika je ukupna korisnost?

2. Pri kojoj kombinaciji košulja i pulovera potrošač maksimizira svoju korisnost ako se cijene spomenutih dobara udvostruče na 10\$ i 50\$, a dohodak poveća na 160\$. Kolika će biti ukupna korisnost?
3. Je li moguće ostvariti ukupnu korisnost od 1750 pri cijenama košulja od 10\$ i pulovera od 50\$ te dohotku od 280\$?
4. Izračunajte dohodovnu elastičnost potražnje za svaki navedeni slučaj i odredite radi li se o normalnom ili inferiornom dobru. Pretpostavimo da su sve cijene konstantne.
  - a) Prosječni dohodak se povećao za 5%, dok se količina traženog krumpira povećala sa 75 na 76 kg godišnje po domaćinstvu.
  - b) Prosječni dohodak se povećao s 13 000 na 15 000\$, dok se količina kupljenih televizora povećala s 5 na 6 milijuna komada.
  - c) Prosječni dohodak se povećao s 19 000\$ na 21 000\$, dok se potrošnja piletine smanjila za 2%.
5. Izračunajte križnu elastičnost potražnje za čokoladnim prahom u odnosu na cijenu mlijeka ako je potražnja za čokoladnim prahom opala za 2%, dok se cijena mlijeka povećala s 1.90 na 2.10 \$? Jesu li čokoladni prah i mlijeko komplementi ili supstituti?
6. Štef Pivopivec je za prvu čašu piva spreman platiti 10 kn, za drugu 8 kn, za treću 6 kn, a za četvrtu 4 kn. Ako čaša piva košta 4 kn, koliki će biti Štefov potrošački probitak? Ako pivo poskupi na 6 kn, koliki će tada biti potrošački probitak Štefa Pivopivca?
7. Tajana je student medicine koja na tjedan ima 10 sati slobodnog vremena za provod. To vrijeme želi raspodijeliti za odlaske u diskoklube i posjete umjetničkim galerijama. Granična korisnost tih dviju aktivnosti prikazana je u sljedećoj tablici:

Sati tjedno	Granična korisnost posjeta diskoklubovima	Granična korisnost posjeta galerijama
1	36	49
2	29	42
3	24	35
4	20	29
5	17	24
6	14	20
7	11	17
8	8	14
9	5	12
10	2	11

- a) Koju vrstu provoda preferira Tajana?
- b) Ako je posjet diskoklubovima, odnosno umjetničkim galerijama slobodan, kako će Tajana rasporediti svoje slobodno vrijeme, s obzirom da želi maksimalizirati svoju korisnost?
- c) Ako je cijena ulaznice u diskoklub 6 \$, a cijena za umjetničku galeriju 2 \$, kako će Tajana rasporediti svoje slobodno vrijeme?
8. Potražnja za pizzama i Coca-Colom Hundo Boya dana je u sljedećoj tablici:

Broj pizza u komadima	Ukupna korisnost pizza	Broj flaša Coca Cole	Ukupna korisnost Coca Cole
1	100	1	40
2	160	2	70
3	200	3	95
4	230	4	115
5	250	5	133
6	265	6	150
7	275	7	165
8	280	8	175
9	284	9	183
10	287	10	190

- a) Izračunajte graničnu korisnost pizza i Coca-Cole pri svakoj razini potrošnje.
- b) Pretpostavimo da Hundo Boy ima dohodak od 20 \$. Koliko pizza i Coca-Cole on može potrošiti da bi maksimalizirao korisnost ako svaka pizza košta 4 \$, a svaka boca Coca-Cole 2 \$?
- c) Pretpostavimo da cijena Coca-Cole padne na 1 \$ po boci. Pri pretpostavci da je dohodak ostao isti, kako se ova promjena odrazila na potrošnju oba dobra?
- d) Pretpostavimo stare cijene za pizzu i Coca-Colu – 4 i 2 \$. Dohodak Hundo Boya se povećao na 30 \$. Kolika je dohodovna elastičnost potražnje za pizzama i Coca-Colom (veza zadatak b)?
- e) Pretpostavimo da su se cijene udvostručile. Pizza košta 8, a Coca-Cola 4 \$. Dohodak Hundo Boya se povećao na 40 \$. Pri kojoj kombinaciji dobara on maksimalizira svoju korisnost u navedenim uvjetima?

ODGOVORI*Nadopunite!*

1. korisnost, 2. granična korisnost, 3. ukupnu korisnost, 4. negativno, 5. pozitivno, 6. potrošačke ravnoteže, 7. efekt supstitucije, 8. potrošačev probitak, 9. graničnoj korisnosti, 10. ne bi postojao.

Točno – Netočno (T – N)

1. N. Korisnost se ne može izraziti kardinalnim brojevima.
2. N. Nepotpuno jer na nagib djeluje i efekt supstitucije.
3. T
4. N. Ravnoteža potrošača se ostvaruje kada se izjednače granične korisnosti po novčanoj jedinici za sva korištena dobra.
5. T
6. N. Povećanje tržišne vrijednosti pri nepromijenjenim uvjetima smanjit će veličinu potrošačeva probitka.
7. T
8. T
9. N. Povećanjem dohotka doći će do pomaka krivulje potražnje udesno.
10. T

Višestruki izbor

1. a, 2. d, 3. c, 4. b, 5. b, 6. b, 7. c, 8. d, 9. b, 10. d

Riješite!

1. Potrošač će maksimalizirati svoju korisnost pri kombinaciji od 5 košulja i 5 pulovera. Ukupna korisnost će iznositi 1750. Smanji li se dohodak na 115 \$, potrošač će maksimalizirati korisnost pri kombinaciji od 3 košulje i 4 pulovera, dok će mu ukupna korisnost iznositi 1465. Poveća li se dohodak na 185 \$, kombinacija od 7 košulja i 6 pulovera maksimalizira korisnost, dok će ukupna korisnost iznositi 1965.
2. Ako se cijene udvostruče, a dohodak poveća na 160 \$, maksimum korisnosti će se postići pri kombinaciji od 1 košulje i 3 pulovera, dok će ukupna korisnost iznositi 1110.
3. Ne, nije moguće jer se ukupna korisnost od 1750 postiže pri kombinaciji od 5 košulja i 5 pulovera, za čiju kupnju je potreban dohodak od 300 \$.
4. a) $E(i) = (1 / 75.5) / 0.05 = 0.2649$. Krumpir je normalno i nužno dobro.
b) $E(i) = (1 / 5.5) / (2000 / 14000) = 1.2727$. Televizori su normalna i luksuzna dobra.

Gornji uvjet je samo preformuliran prije spomenuti uvjet maksimalizacije korisnosti

$$MU(x) / P(x) = MU(y) / P(y)$$

Budžetska krivulja će promijeniti svoj položaj ako dode do

- promjene novčanog dohotka,
- promjene relativnih cijena

Poveća li se novčani dohodak pri istim relativnim cijenama, budžetska krivulja će se pomaknuti od ishodišta i tangirati višu krivulju indiferencije (izuzetak su inferiorna dobra). Smanji li se novčani dohodak pri istim relativnim cijenama, budžetska krivulja će se pomaknuti prema ishodištu i tangirati nižu krivulju indiferencije. Krivulja koja pokazuje promjene potrošnje u odnosu na promjene dohotka naziva se Engelovom krivuljom. Promjena cijena pri danom dohotku ima isti učinak kao kada se mijenja veličina dohotka pri danim cijenama. Smanje li se relativne cijene dobara, potrošač će moći, uz isti dohodak, kupiti kombinaciju dobara koja mu pruža veće zadovoljstvo. Uslijed toga budžetska krivulja će se udaljiti i tangirati višu krivulju indiferencije. Povećaju li se uz isti uvjet relativne cijene, potrošač će kupovati manje dobara i ostvarivati manje zadovoljstvo. Budžetska krivulja će se približiti ishodištu i dodirivati nižu krivulju indiferencije. Ako se promijeni cijena samo jednog dobra, budžetska krivulja će rotirati i promijeniti svoj nagib.

ZADACI

Nadopunite!

1. _____ pokazuje različite kombinacije dobara koje pružaju potrošaču istu razinu zadovoljstva.
2. _____ pokazuje različite kombinacije dobara koje se mogu kupiti pri danoj veličini dohotka.
3. Kombinacija dobara koja pri danom dohotku maksimalizira potrošačevo zadovoljstvo određuje _____.
4. Granična stopa supstitucije određuje _____.
5. Odnos cijena dobara koje potrošač kupuje određuje _____.
6. U točki gdje je granična stopa supstitucije jednaka relativnim cijenama ostvaruje se _____.
7. Porast dohotka pri danim relativnim cijenama izazvat će _____.

8. Porast relativnih cijena pri danom dohotku izazvat će _____.
9. Više krivulja indiferencija prikazanih na jednom grafu zajedno čine _____.
10. Grafički odnos između veličine potrošnje i veličine dohotka pokazuje _____.

Točno – Netočno (T – N)

1.   T   Ukupna korisnost se ne mijenja ako se potrošač kreće niz istu krivulju indiferencije.
2.   T   U stanju potrošačke ravnoteže nagib krivulje indiferencije je jednak nagibu budžetske krivulje.
3.   N   Promjena granične stope supstitucije izmijenit će nagib budžetske krivulje.
4.   N   Teorija ravnodušnosti objašnjava graničnu korisnost pojedinog dobra kao i ponašanje potrošača.
5.   T   Prema teoriji ravnodušnosti korisnost dobara moguće je izraziti samo komparativno, ali ne i kvantitativno, kardinalnim brojevima.
6.   N   Engelova krivulja pokazuje kako se mijenja potrošnja izazvana promjenama relativnih cijena.
7.   N   Krivulja indiferencija po svom obliku uvijek je konveksna prema ishodištu.
8.   N   Proporcionalna promjena relativnih cijena izmijenit će nagib budžetske krivulje.
9.   T   Naraste li cijena jednog od dobara, a drugog ostane nepromijenjena, pri danom dohotku doći će do rotiranja budžetske krivulje.
10.   T   Budžetske krivulje su međusobno paralelne i nikada se ne sijeku.

Višestruki izbor

1. Što je točno od navedenoga glede ravnoteže potrošača?
  - a) $MRS_{xy} = MU_x = MU_y$
  - b) $MRS_{xy} = MU_x / MU_y = P_x / P_y$
  - c) $P_x / P_y + MRS_{xy} = MU_x / MU_y$
  - d) Ništa od navedenog.
2. Ako se cijena dobra na ordinati poveća za polovinu, a cijena dobra na apscisi za trećinu, budžetska krivulja će se pomaknuti
  - a) udesno i postati strmijom,
  - b) udesno i postati položenijom,
  - c) ulijevo i postati strmijom,
  - d) ulijevo i postati položenijom.
3. Ako se cijena dobra na apscisi smanji za četvrtinu, a cijena dobra na ordinati za trećinu, budžetska krivulja će se pomaknuti
  - a) udesno i postati strmijom,
  - b) udesno i postati položenijom,
  - c) ulijevo i postati strmijom,
  - d) ulijevo i postati položenijom.
4. Promjena cijena dobra X i Y će
  - a) pomaknuti krivulju indiferencije,
  - b) pomaknuti budžetsku krivulju,
  - c) rotirati krivulju indiferencije,
  - d) rotirati budžetsku krivulju.
5. Ravnoteža potrošača događa se kada se
  - a) budžetska krivulja i krivulja indiferencije međusobno sijeku.
  - b) krivulje indiferencije međusobno sijeku,
  - c) dosegne najviša krivulja indiferencije,
  - d) budžetska krivulja i najviša krivulja indiferencije međusobno tangiraju.
6. Porast dohotka će _____ budžetsku krivulju dalje od ishodišta, dok će se potrošena količina dobra X _____ ako je ono normalno dobro.
  - a) rotirati, smanjiti,
  - b) rotirati, povećati,
  - c) pomaknuti, smanjiti,
  - d) pomaknuti, povećati.
7. Porast cijena dobra X će _____ budžetsku krivulju prema ishodištu i _____ potrošenu količinu dobra X uz pretpostavku *ceteris paribus*
  - a) rotirati, smanjiti,

- b) rotirati, povećati,
 c) pomaknuti, smanjiti,
 d) pomaknuti, povećati.
8. Krećući se po krivulji indiferencije, položaj potrošača se
 a) poboljšava,
 b) pogoršava,
 c) ne poboljšava, ali se i nepogoršava,
 d) nema dosta informacija da bi se odgovorilo.
9. Položaj i oblik budžetske krivulje je određen
 a) ukusima potrošača i veličinom dohotka,
 b) relativnim cijenama kupljenih dobara,
 c) ukusima, veličinom dohotka i relativnim cijenama kupljenih dobara,
 d) veličinom dohotka i relativnim cijenama kupljenih dobara, ali ne i ukusima potrošača,
 e) samo ukusima potrošača.
10. Koja od navedenih tvrdnji nije točna?
 a) svaka točka na krivulji indiferencije pokazuje različite kombinacije dvaju dobara.
 b) svaka točka na budžetskoj krivulji pokazuje različite kombinacije dvaju dobara.
 c) sve točke na krivulji indiferencije pokazuju istu ukupnu korisnost.
 d) sve točke na budžetskoj krivulji pokazuju istu veličinu novčanih izdataka.
 e) sve točke na krivulji indiferencije stoje istu količinu novca.

Riješite!

1. Andrea ima džeparac od 400 kn, a troši ga na gledanje videokazeta i odlaske u kazalište. Cijena kazete posuđene iz videoteke je 10 kn po danu, a cijena kazališne ulaznice 40 kn po predstavi.
- a) Nacrtajte Andreinu budžetsku krivulju čija je funkcija

$$Y = Q_x P_x + Q_y P_y$$
- b) U međuvremenu se cijena posudbe videokazeta povećala na 20 kn po danu, a cijena kazališne ulaznice narasla na 50 kn po predstavi. Nacrtajte novu Andreinu budžetsku krivulju!
- c) Ako Andrei roditelji povećaju džeparac na 600 kn pri cijenama iz zadatka b), kako će izgledati njena budžetska krivulja?
- d) Može li tim džeparcem Andrea realizirati kombinaciju od 6 predstava i 20 kazeta mjesečno?

ODGOVORI*Nadopunite!*

1. krivulja indiferencije, 2. budžetska krivulja, 3. ravnotežu potrošača, 4. nagib krivulje indiferencije, 5. nagib budžetske krivulje, 6. ravnoteža potrošača, 7. pomak budžetske krivulje udesno, 8. pomak budžetske krivulje ulijevo, 9. mapu krivulja indiferencije, 10. Engelova krivulja.

Točno – Netočno (T – N)

1. T
2. T
3. N. Ne, već nagib krivulje indiferencije.
4. N. Ponašanje potrošača da, ali ne i graničnu korisnost pojedinog dobra.
5. T
6. N. Engelova krivulja pokazuje kako se mijenja potrošnja uslijed promjene dohotka.
7. N. Ovo ne vrijedi za dobra koji su savršeni supstituti, odnosno savršeni komplementi.
8. N. Proporcionalne promjene relativnih cijena će izmijeniti udaljenost od ishodišta, ali ne i nagib budžetske krivulje.
9. T
10. T.

Višestruki izbor:

1. b, 2. d, 3. a, 4. b, 5. d, 6. d, 7. a, 8. c, 9. d, 10. e

Riješite!

1. Porast cijena posudbe videokazeta, odnosno kazališnih ulaznica pomaknut će Andreinu budžetsku krivulju prema ishodištu, dok će povećanje džeparca pomaknuti Andreinu budžetsku krivulju dalje od ishodišta. Međutim, ni s povećanim džeparcem Andrea ne može ostvariti kombinaciju od 6 predstava i 20 videokazeta ($6 \times 50 + 20 \times 20 = 600$).

ZADACI**Nadopunitel**

1. Odnos između maksimalne količine outputa i angažiranih inputa pokazuje _____.
2. _____ je ukupni proizvod po jedinici varijabilnog inputa.
3. _____ nekog inputa jednak je porastu ukupnog proizvoda nastalog povećanjem tog inputa za jednu jedinicu.
4. Ako povećanje svih proizvodnih inputa prouzroči isti porast ukupnog proizvoda kažemo da postoji _____.
5. Proizvodnja istog ukupnog proizvoda s manjim utroškom inputa ukazuje na _____.
6. U dugom roku svi faktori proizvodnje su _____.
7. Glavni oblici poduzeća obzirom na vlasništvo su _____.
8. Nedostaci individualnih i partnerskih poduzeća ogledaju se u _____.
9. Korporacije su dionička društva s _____.
10. Poduzeća s neograničenom odgovornošću imaju rizik poslovanja _____ od poduzeća s ograničenom odgovornošću.

Točno – Netočno (T – N)

N

1. _____ Uslijed djelovanja zakona opadajućih prinosa nagib krivulje ukupnog proizvoda je negativan.
2. $\frac{N}{N}$ Odnos između ukupnog proizvoda i jednog od korištenih inputa pokazuje funkcija proizvodnje.
3. $\frac{T}{T}$ Nagib krivulje prosječnog proizvoda pretežno je negativan.
4. $\frac{N}{N}$ Prosječni proizvod svojom veličinom uvijek premašuje granični proizvod.
5. $\frac{T}{T}$ Zakon opadajućih graničnih prinosa pretpostavlja postavku *ceteris paribus*.

6. N ___ Ekonomija razmjera također pretpostavlja postavku *ceteris paribus*.
7. T ___ Tehnološka promjena pomiče funkciju ukupnog proizvoda dalje od ishodišta.
8. N ___ U kratkom vremenskom razdoblju fiksni činitelji proizvodnje su, za razliku od varijabilnih, prilagodljivi nastalim promjenama.
9. N ___ Jedna od prednosti partnerskog poduzeća je smanjeni rizik poslovanja.
10. N ___ Ako se udvostruči neki činitelj proizvodnje, prosječni proizvod se neće promijeniti, dok će se granični proizvod smanjiti razmjerno porastu korištenog proizvodnog inputa.

Višestruki izbor

1. Granični proizvod se definira kao
  - a) ukupni proizvod podijeljen s brojem jedinica varijabilnog inputa,
  - b) promjena ukupnog proizvoda podijeljena s promjenom varijabilnog inputa,
  - c) prirast ukupnog proizvoda ako se proizvodni inputi povećaju za jednu jedinicu,
  - d) ništa od navedenog.
2. Prosječni proizvod
  - a) raste kada je granični proizvod veći od prosječnog proizvoda,
  - b) definira se kao ukupni proizvod podijeljen s brojem jedinica varijabilnog inputa,
  - c) doseže maksimum kada su granični i prosječni proizvod jednaki,
  - d) sve navedeno,
  - e) ništa od navedenog.
3. Zakon opadajućih graničnih prinosa tvrdi da
  - a) ukupni proizvod počinje padati kao posljedica kontinuiranog angažiranja varijabilnog inputa.
  - b) granični proizvod raste većim angažiranjem varijabilnog inputa, odnosno smanjuje se sa smanjenjem angažmana varijabilnog inputa,
  - c) dodatni proizvod nastao iz povećanja varijabilnog inputa ima tendenciju pada što se više varijabilnog inputa kombinira s fiksnim inputima,
  - d) ukupni proizvod nastao iz povećanja varijabilnog inputa ima tendenciju pada što se više kombinira s fiksnim inputima.
4. Kretanje graničnog proizvođača podložno je djelovanju
  - a) zakona oskudnosti,
  - b) zakona opadajućih prinosa,

- c) ekonomije razmjera,
- d) ništa od navedenog.

5. Proizvodna funkcija $Q = f(L, K)$ dana je sljedećom tablicom:

Rad	Kapital		
	K = 1	K = 2	K = 3
0	0	0	0
1	10	18	25
2	19	34	45
3	27	50	60
4	34	64	70

S 2 jedinice rada i 2 jedinice kapitala prosječni proizvod iznosi

- a) 19
  - b) 17**
  - c) 22.5
6. Proizvodna funkcija dana je u gornjoj tablici. S 3 jedinice rada i dvije jedinice kapitala granični proizvod će iznositi
- a) 16**
  - b) 17
  - c) 18
7. Ako je granični proizvod kapitala jednak nuli, tada
- a) povećana uporaba kapitala ne utječe na output,**
  - b) povećana uporaba kapitala povećava output,
  - c) povećana uporaba kapitala smanjuje output,
  - d) ništa od navedenog.
8. Prednost poduzeća u privatnom vlasništvu ogleda se
- a) u velikoj prilagodljivosti promjenama,
  - b) u jednostrukom oporezivanju,
  - c) u jednostavnom odlučivanju,
  - d) u svemu navedenom,**
  - e) ništa od navedenog.
9. Prednost korporacije se ogleda u
- a) diverzificiranom odlučivanju,
  - b) jednostrukom oprezivanju,
  - c) profesionalnom menadžmentu,**
  - d) velikoj prilagodljivosti promjenama.
10. Nedostaci partnerskih poduzeća ogledaju se u

- a) sukobu funkcije vlasništva i funkcije upravljanja,
 b) visokom riziku poslovanja,
 c) dvostrukom oporezivanju,
 d) neprilagodljivosti promjenama.,

Riješite!

1. Na temelju podataka o veličini prosječnog proizvoda i količini rada danih u tablici izračunajte ukupni i granični proizvod!

Količina rada	Ukupni proizvod	Prosječni proizvod	Granični proizvod
0		0	
1		20	
2		22	
3		19	
4		17	
5		15	

2. Na temelju podataka o veličini ukupnog proizvoda i količini rada prikazanih u tablici izračunajte prosječni i granični proizvod!

Količina rada	Ukupni proizvod	Prosječni proizvod	Granični proizvod
0	0		
1	15		
2	28		
3	39		
4	48		
5	55		

3. Na temelju podataka o veličini graničnog proizvoda i količini rada danih u tablici izračunajte ukupni i prosječni proizvod!

Količina rada	Ukupni proizvod	Prosječni proizvod	Granični proizvod
0			
1			20
2			18
3			16
4			14
5			12

ODGOVORI

Nadopunite!

1. funkcija proizvodnje, 2. prosječni proizvod, 3. granični proizvod, 4. konstantna ekonomija razmjera, 5. tehnološku promjenu, 6. varijabilni, 7. individualna i partnerska poduzeća te korporacije, 8. visokom riziku poslovanja te skupom radu i kapitalu, 9. ograničenom odgovornošću, 10. veći

Točno – Netočno (T – N)

1. N. Nagib krivulje ukupnog proizvoda je pozitivan.
2. N. Odnos između ukupnog proizvoda i *sвих* korištenih inputa pokazuje funkcija proizvodnje.
3. T
4. N. Povećanjem proizvodnje prosječni proizvod premašuje granični proizvod.
5. T
6. N. Kod ekonomije razmjera svi proizvodni inputi su varijabilni.
7. T
8. N. U kratkom roku fiksni činitelji proizvodnje su neprilagodljivi promjenama.
9. N. Kod partnerskog poduzeća je visok rizik poslovanja.
10. N. Granični proizvod se neće smanjiti proporcionalno porastu korištenog inputa.

Višestruki izbor

1. b, 2. d, 3. c, 4. b, 5. b, 6. a, 7. a, 8. d, 9. c, 10. b

Riješite!

1. Ukupni proizvod: 0, 20, 44, 57, 68, 75
Granični proizvod: 20, 24, 13, 11, 7
2. Prosječni proizvod: 0, 15, 14, 13, 12, 11
Granični proizvod: 15, 13, 11, 9, 7
3. Ukupni proizvod: 0, 20, 38, 54, 68, 80
Prosječni proizvod: 0, 20, 19, 18, 17, 16

čanim jedinicama, budu međusobno jednaki. Konkretno za proizvodnu funkciju $Q = f(L, K, N)$ pravilo najmanjeg troška glasi

$$MPL/PL = MPK/PK = MPN/PN$$

gdje su MPL, MPK i MPN granični proizvodi rada, kapitala i prirodnih resursa, a PL, PK i PN cijene navedenih proizvodnih faktora.

Posljedica primjene pravila najmanjeg troška je pravilo supstitucije. Naime, ako se cijena jednog proizvodnog faktora smanji, njegov granični proizvod po novčanoj jedinici u odnosu na granične proizvode po novčanoj jedinici drugih inputa će se povećati, što će izazvati njegovo veće korištenje uslijed supstitucije skupljih faktora jeftinijim.

Praćenje troškova kao i rezultata poslovanja poduzeća obavlja računovodstvo, posredstvom bilance stanja i bilance uspjeha. Bilanca stanja pokazuje trenutnu financijsku sliku poduzeća. Ono se sastoji od aktive, s jedne strane, te obveza i neto vrijednosti s druge. Te dvije strane moraju biti uravnotežene. Razlika između aktive i obveza čini neto vrijednost. Bilanca uspjeha pokazuje tijek prodaja, troškova i prihoda u nekom vremenskom razdoblju. Razlika između ukupnih prihoda i ukupnih troškova iskazuje veličinu neto dohotka, odnosno profita.

Računovodstveno poimanje troškova je uže od ekonomskog. Ekonomski trošak uključuje i oportunitetne troškove pa je on viši od knjigovodstvenog. Zahvaljujući toj činjenici knjigovodstveni pozitivni saldo u ekonomskom izrazu može biti negativan. Oportunitetni troškovi su na konkurencijskom tržištu ograničeni ponudom i potražnjom tako da je cijena traženih dobara i usluga blizu oportunitetnim troškovima. Najčešće se primjena oportunitetnih troškova javlja kod javnih dobara.

ZADACI

Nadopunitel

1. Prosječni varijabilni i prosječni fiksni troškovi čine _____
2. Povećanje ukupnih troškova izazvano jediničnim porastom ukupnog outputa izražavaju _____
3. Zbroj fiksnih i varijabilnih troškova čini _____
4. Troškovi koji se ne mijenjaju promjenom ukupnog outputa su _____
5. Nagib krivulje prosječnog fiksnog troška je _____

6. Troškovi radne snage su _____ trošak.
7. Poduzeće koje želi maksimalizirati dohodak mora se pridržavati _____.
8. Financijsko stanje poduzeća u danom vremenskom trenutku pokazuje _____.
9. Tijek poslovanja poduzeća u nekom vremenskom razdoblju pokazuje _____.
10. Ekonomski trošak, uz knjigovodstvene troškove, uključuje i _____.

Točno -- Netočno (T – N)

1.   N   Prosječni troškovi su minimalni kada su granični troškovi u svom minimumu.
2.   N   Zbog toga što su fiksni troškovi nepromjenjivi, prosječni fiksni troškovi su konstanta za svaku razinu proizvodnje.
3.   N   Prosječni troškovi rastu uvijek kada rastu i granični troškovi.
4.   N   Poduzeće minimalizira troškove kada troši isti iznos na svaki proizvodni faktor.
5.   N   Ekonomski troškovi profesionalne vojske su viši od troškova vojske sastavljene od vojnih obveznika.
6.   N   Neki troškovi koji su varijabilni u kratkom roku mogu postati fiksni u dugom roku.
7.   T   U dugom roku fiksni troškovi su jednaki nuli.
8.   N   Oblik kratkoročnih krivulja troškova određen je ekonomijom obima.
9.   N   Krivulja prosječnog varijabilnog troška raste uvijek kada raste i krivulja graničnih troškova.
10.   T   Neto dohodak je jednak razlici ukupnog prihoda i ukupnih troškova.

Višestruki izbor

1. Primjer fiksnih troškova su
  - a) troškovi rada,

- b) troškovi električne energije,
  - c) doprinosi za socijalno osiguranje,
  - d) doprinosi za zdravstveno osiguranje,
  - e) kamate za kredite namijenjene proširenju informatičke službe.
2. U dugom roku
- a) svi fiksni troškovi postaju varijabilni,
  - b) samo je mali broj proizvodnih faktora fiksna,
  - c) nema varijabilnih troškova,
  - d) opadajući prinosi uzrokuju porast prosječnih troškova povećanjem proizvodnje,
  - e) granični troškovi su jednaki nuli.
3. Kada granični troškovi opadaju, tada
- a) su prosječni troškovi manji od graničnih troškova,
  - b) djeluje zakon opadajućih prinosa,
  - c) granični se proizvod povećava,
  - d) ukupni se troškovi smanjuju,
  - e) prosječni troškovi su nepromijenjeni.
4. Prosječni varijabilni troškovi mogu se najbolje definirati kao
- a) umnožak varijabilnih troškova i prosječne razine proizvodnje,
  - b) ukupni proizvod podijeljen s ukupnim varijabilnim troškovima,
  - c) razlika između prosječnih ukupnih troškova i prosječnih fiksnih troškova,
  - d) ništa od navedenog.
5. Granični trošak je
- a) odnos promjene ukupnih troškova i veličine outputa,
  - b) odnos promjene ukupnih varijabilnih troškova i promjene ukupnog proizvoda,
  - c) odnos promjene ukupnih troškova i promjene ukupnog proizvoda,
  - d) b) i c)
  - e) a) i b)
6. Kada se granični proizvod povećava, _____ trošak _____
- a) prosječni, raste,
  - b) prosječni varijabilni, raste,
  - c) granični, raste,
  - d) granični, pada.
7. Ukupni troškovi u nekoj tvornici pri dnevnoj razini proizvodnje od 1000 jedinica iznose 4900 kn. Ako se proizvodnja smanji za jednu jedinicu, ukupni troškovi će iznositi 4890 kn. Unutar tog raspona proizvodnje
- a) prosječni troškovi veći su od graničnih troškova,

- b) prosječni i granični troškovi približno su jednaki,
  - c) **granični trošak je veći od prosječnog troška,**
  - d) nije moguće uporediti prosječne i granične troškove jer se iz raspoloživih podataka ne mogu izvesti granični troškovi,
  - e) nije moguće uporediti prosječne i granične troškove jer se iz raspoloživih podataka ne mogu izvesti prosječni troškovi.
8. Ako granični troškovi premaše prosječne troškove unutar izvjesnog raspona proizvodnje, tada će porast outputa unutar tog raspona uzrokovati da prosječni troškovi
- a) **narastu,**
  - b) opadnu,
  - c) narastu ili opadnu ovisno o promjeni varijabilnih troškova,
  - d) ostanu nepromijenjeni,
  - e) narastu, opadnu, odnosno ostanu nepromijenjeni ovisno o tržišnim uvjetima.
9. U nekoj tvornici granični troškovi iznose 2 kn pri tjednom outputu od 400 jedinica, a 2,50 kn pri tjednom outputu od 500 jedinica. Ako se output poveća, prosječni troškovi
- a) moraju rasti,
  - b) moraju padati,
  - c) moraju ostati nepromijenjenim,
  - d) **mogu padati ili rasti, ali ne mogu ostati nepromijenjeni unutar navedenog raspona proizvodnje,**
  - e) moraju padati pa zatim rasti.
10. Ako poduzeće zapošljava sve svoje inpute tako da su odnosi graničnih proizvoda i cijena isti za sve inpute, tada je
- a) granični proizvod svakog inputa jednak njegovoj cijeni,
  - b) proizveden output koji maksimalizira profit uz najniže troškove,
  - c) proizveden output koji maksimalizira profit ali ne i uz najniže troškove,
  - d) **ostvorena proizvodnja uz najniže troškove.**

Riješite!

1. Ako su fiksni troškovi 80 kn, a granični troškovi takvi kakvi su iskazani u tablici, tada na temelju danih podataka izračunajte FC, VC, TC, AFC, AVC i AC.

Output	MC	VC	FC	TC	AFC	AVC	AC
0							
1	75						
2	65						
3	55						
4	65						
5	75						
6	85						
7	95						

2. Ako je FC jednak 100 kn, a VC se povećava za 30 kn po svakoj jedinici dodatnog outputa,
  - a) nađite jednadžbe za FC, VC, TC, AFC, AVC, AC i MC.
  - b) prikazite FC, VC, TC, AC, AVC i MC.
3. Farmer Hundo Boy unajmio je 10 ha zemlje da bi uzgajao kukuruz plativši 10 \$ za svaki unajmljeni hektar. Angažirajući poljoprivredne radnike po najamnini od 10 \$ po radniku Hundo Boy može proizvoditi u skladu s proizvodnom funkcijom danom u sljedećoj tablici:

Proizvodnja u t	Utrošak zemlje u ha	Utrošak rada (broj radnika)	Renta u \$/ha	Najamnina (\$/radnik)
0	10	0	10	10
1	10	5	10	10
2	10	9	10	10
3	10	12	10	10
4	10	17	10	10
5	10	25	10	10
6	10	36	10	10
7	10	50	10	10
8	10	67	10	10

- a) Izračunajte FC, VC, TC, AC, AVC i MC.
  - b) Izračunajte FC, VC, TC, AC, AVC i MC ako se visina najma po hektaru udvostručila, a najamnina uslijed povećane ponude rada pala na 8\$ po radniku.
4. Pretpostavimo da je cijena rada 400 kn tjedno, fiksni troškovi 10 000 kn na tjedan, a proizvodne mogućnosti takve kakve su dane u tablici.

Broj osoba zaposlenih tjedno	Output (komada televizora)
1	1
2	2
3	4
4	7
5	11
6	14
7	16
8	17
9	18
10	18

- a) Izračunajte FC, VC, TC, ATC, AFC, AC i MC.
- b) Pretpostavimo da su se fiksni troškovi povećali na 11 000 kn. Kako je to utjecalo na troškove navedene u pitanju a)?
- c) Pretpostavimo da su fiksni troškovi ostali 10 000 kn na tjedan, ali da se cijena rada povećala na 450 kn. Kako se to odrazilo na troškove navedene u pitanju a)?
5. Ako je granični proizvod rada 10, granični proizvod kapitala 20, a granični proizvod zemlje 15, kolike moraju biti cijene zemlje i kapitala da bi poduzeće poslovalo uz najniže troškove? Istaknimo da je cijena rada 5 kn. Ako cijena rada padne na 2 kn, koliko moraju biti pri istim graničnim proizvodima inputa njihove cijene da bi poduzeće poslovalo po najnižim troškovima?
6. Proizvodna funkcija Hundo Boya je $Q = f(L, N)$. Cijena unajmljene zemlje je 10 kn, dok je cijena rada 8 kn. Granični proizvod rada je 32. Ako je granični proizvod zemlje iznosio 36, je li Hundo Boy proizvodio pri minimalnim troškovima ili ne? Što biste mu savjetovali da učini?
7. Boeing 747 je avior koji je prevozio mnoge putnike diljem svijeta. Prema podacima što ga je tvrtka 1975. objavila, troškovi u centima leta takvog aviona po putniku/milji na udaljenosti od 1200 do 2500 milja za 250, 300 i 350 putnika iznosila je:

Broj putnika	Troškovi na udaljenosti od 1200 milja u centima po putnik / milji	Troškovi na udaljenosti od 2500 milja u centima po putnik / milji
250	4.3	3.4
300	3.8	3.0
350	3.5	2.7

- Ako je broj putnika između 250 i 300, koliki će biti granični troškovi za dodatnog putnika na letovima do 1200 milja ?
- Ako je broj putnika 300 i ako se leti na udaljenosti između 1200 i 2500 milja, koliki su granični troškovi leta za dodatnu milju?
- Godine 1975. cijena avionske karte na letovima od 2500 milja iznosila je 156.60 \$. Ako je Boeing 747 na takvom letu preveo 300 putnika, je li on pokrivaio svoje troškove ?
- Mislite li da je gornja tablica primjenjiva u 2000-toj ?

(Prema E. Mansfield: "Microeconomics", 1994., str. 227)

- Pretpostavimo da je funkcija ukupnih troškova nekog poduzeća prikazana sljedećom jednadžbom

$$TC = 4Q^3 - 24Q^2 + 60Q + 200$$

Koje su jednadžbe FC, VC, AFC, AVC i ATC ?

ODGOVORI

Nadopunite!

- prosječne troškove, 2. granični troškovi, 3. ukupne troškove, 4. fiksni troškovi, 5. negativan, 6. varijabilan, 7. pravila najmanjeg troška, 8. bilanca stanja, 9. bilanca uspjeha, 10. oportunitetne troškove.

Točno – Netočno (T– N)

- N. Prosječni i granični troškovi imaju svoje minimume u različitim točkama. Minimum graničnih troškova se ostvaruje na nižoj razini proizvodnje.
- N. Prosječni fiksni troškovi nisu konstantni. Povećanjem obima proizvodnje se smanjuju, a njegovim smanjenjem se povećavaju.
- N. To se dešava kada su granični troškovi veći od prosječnih.
- N. Ne isti iznos već isti granični proizvod po novčanoj jedinici (Pravilo najmanjeg troška).
- N. Zbog viših oportunitetskih troškova vojska sastavljena od vojnih obveznika skuplja je od vojske profesionalaca. Visina oportunitetskog troška jednaka je vrijednosti dobara i usluga koje su ti vojnici mogli stvoriti tijekom služenja u vojsci.
- N. U dugom roku su svi troškovi varijabilni.
- T.
- N. S obzirom da su neki troškovi u kratkom roku fiksni, troškovi i proizvodnja podložni su zakonu opadajućih prinosa.

ZADACI**Nadopunitel**

1. Izokvanta pokazuje veliku sličnost s _____.
2. Izokosta pokazuje veliku sličnost s _____.
3. U točki tangencije krivulje indiferencije i budžetske krivulje postiže se _____.
4. U točki tangencije krivulje jednakog proizvoda i krivulje jednakog troška postiže se _____.
5. Na mapi izokosta, ako su cijene inputa nepromijenjene, krivulje jednakog troška su međusobno _____.
6. Na izokosti su promjenjive _____, dok su nepromjenjivi _____.
7. Na izokvanti su promjenjive _____ dok je nepromjenjiv _____.

Točno – Netočno (T – N)

1. $\underline{N}$ Izokvanta ovisi o relativnim cijenama i proizvodnoj funkciji.
2. $\underline{N}$ Ako se cijene proizvodnih inputa smanje, izokosta će se pomaknuti ulijevo.
3. $\underline{N}$ Ako je cijena kapitala viša od cijene rada, tada će poduzeće koristiti više jedinica rada nego jedinica kapitala.
4. $\underline{T}$ Pri danim cijenama inputa izokoste koje predočavaju različite visine ukupnih troškova su međusobno paralelne.
5. $\underline{T}$ Ako se cijene rada i kapitala udvostruče, proizvodnja danog outputa po načelu najmanjih troškova neće se promijeniti.
6. $\underline{N}$ Nagib izokvante odražava relativne cijene proizvodnih faktora.
7. $\underline{T}$ Moguće je minimalizirati troškove i onda kada je granični proizvod kapitala veći od graničnog proizvoda rada.
8. $\underline{N}$ Ako se cijena jednog faktora poveća, korištenje drugog se neće mijenjati tako dugo dok cijena drugog faktora ostane nepromijenjena.

N

9. ___ Izokosta je obično konveksna prema ishodištu.
10. N U presjecištu izokoste i izokvante poduzeće proizvodi uz najniže troškove.

Višestruki izbor

- Nagib izokvante predstavlja
  - granične troškove proizvodnje,
  - graničnu stopu tehničke supstitucije,
  - granični proizvod kapitala,
  - relativne cijene proizvodnih faktora,
  - relativne cijene outputa.
- Nagib izokoste predstavlja
  - granične troškove proizvodnje,
  - graničnu stopu tehničke supstitucije,
  - granični proizvod kapitala,
  - relativne cijene proizvodnih faktora,
  - relativne cijene outputa.
- Porast cijene proizvodnog faktora na ordinati uzrokuje
  - pomak izokvante prema dolje,
  - paralelni pomak izokoste ulijevo,
  - paralelni pomak izokoste udesno,
  - da izokosta postane položenijom,
  - da izokosta postane strmijom.
- Što od navedenog nije točno kada poduzeće minimizira svoje troškove?
  - $MPL/PL = MPK/PK$
  - $MPL/MPK = PL/PK$
  - $MPL/PK = MPK/PL$
  - $PL/MPL = PK/MPK$
  - $MPK/MPL = PK/PL$
- Povećanje cijene rada pri nepromijenjenim cijenama kapitala izazvat će
  - smanjenje inputa kapitala u kratkom roku,
  - povećanje inputa kapitala u kratkom roku,
  - smanjenje inputa rada u dugom, ali ne i u kratkom roku,
  - smanjenje inputa rada u kratkom, ali ne i u dugom roku,
  - povećanje inputa kapitala u dugom, ali ne i u kratkom roku.
- Vrijednost nagiba izokvante je dana odnosom
  - PL/PK ,

- b) PL/MPL,
 c) MPL/MPK,
 d) MPK/PK.
7. Što je od navedenog netočno ako poduzeće proizvodi uz najmanje troškove?
 a) $MPL = MPK$,
 b) $MPL / MPK = PL / PK$,
 c) $MPL / PL = MPK / PK$,
 d) $PL / MPL = PK / MPK$.
8. Ako se cijene rada i kapitala razmjerno povećaju, izokosta će se
 a) pomaknuti udesno pod istim kutom,
 b) pomaknuti udesno pod izmijenjenim kutom,
 c) pomaknuti ulijevo pod istim kutom,
 d) pomaknuti ulijevo pod izmijenjenim kutom,
 e) neće se mijenjati.
9. Ako se cijene rada i kapitala nesrazmjerno smanje, izokosta će se
 a) pomaknuti udesno pod istim kutom,
 b) pomaknuti udesno pod izmijenjenim kutom,
 c) pomaknuti ulijevo pod istim kutom,
 d) pomaknuti ulijevo pod izmijenjenim kutom,
 e) neće se mijenjati.
10. Izokvanta i izokosta imaju jedno zajedničko obilježje. Svaka točka na bilo kojoj od tih krivulja pokazuje:
 a) neku količinu ukupnog outputa,
 b) neku količinu ukupne korisnosti,
 c) neku količinu ukupnog troška,
 d) neku kombinaciju fizičkih količina inputa.

Riješitelj

1. Neka je proizvodna funkcija $Q = 100\sqrt{2LK}$, gdje je Q ukupni output, L korišteni rad, a K korišteni kapital.
- a) Prikažite tablično proizvodnu funkciju s korištenim proizvodnim in putima do 6 jedinica. Nacrtajte mapu izokvanti!
- b) Pri kojim količinama inputa poduzeće ostvaruje najniže troškove proizvodnje 346 jedinica outputa ako je cijena rada po jedinici 20 kn, a cijena kapitala po jedinici 30 kn ?
- c) Za koju će se tehniku proizvodnje opredijeliti poduzeće ako cijena kapitala padne na 10 kn?
2. Proizvodna funkcija poduzeća DIGGER. Inc. je $Q = 10\sqrt{LK}$

- a) Prikažite tablično proizvodnu funkciju s korištenim proizvodnim inputima do 7 jedinica. Nacrtajte mapu izokvanti!
- b) Pri kojim količinama inputa DIGGER, Inc. ostvaruje najniže troškove proizvodnje 34 jedinice outputa, ako je cijena rada 4 kn, a cijena kapitala 5 kn?
- c) Koja kombinacija proizvodnih inputa daje najniže troškove proizvodnje 34 jedinice outputa, ako se cijena rada poveća na 5 kn?

ODGOVORI

Nadopunite!

1. krivuljom indiferencije, 2. budžetskom krivuljom, 3. potrošačka ravnoteža, 4. proizvođačka ravnoteža, 5. usporedne, 6. kombinacije proizvodnih inputa, ukupni troškovi, 7. kombinacije proizvodnih inputa, ukupan output.

Točno – Netočno (T – N)

1. N. Izokvanta ovisi samo o proizvodnoj funkciji.
2. N. Izokosta će se pomaknuti udesno.
3. N. Ako je granični proizvod kapitala dovoljno visok u odnosu na granični proizvod rada, koristit će se kapital makar njegova cijena premašuje cijenu rada.
4. T.
5. T.
6. N. Nagib izokvante nije određen relativnim cijenama već graničnom stopom tehničke supstitucije.
7. T.
8. N. Ako se cijena jednog faktora promijeni, promijenit će se relativne cijene oba proizvodna faktora uslijed čega će se promijeniti nagib izokoste kao i kombinacija obaju korištenih faktora.
9. N. Ne izokosta već izokvanta
10. N. Ne u presjecištu već u njihovom diralištu.

Višestruki izbor:

1. b, 2. d, 3. d, 4. c, 5. e, 6. c, 7. a, 8. c, 9. b, 10. d

- b) kada proizvođači proizvedu onu količinu proizvoda koja maksimalizira njihov profit. To se postiže onda kada je cijena jednaka graničnim troškovima, tj. $P = MC$,
- c) kada je granična korisnost društva od zadnje potrošene jedinice jednaka graničnom trošku društva za zadnju proizvedenu jedinicu, tj. kada je $MU = MC$.

Ostvarenjem alokativne efikasnosti postižu se probici od razmjene. *Probici od razmjene* su višak korisnosti ili zadovoljstva povrh troškova proizvodnje. Oni obuhvaćaju kako potrošačev probitak (višak korisnosti potrošača iznad cijene koju je platio) tako i proizvođačev probitak (višak prihoda proizvođača iznad troškova).

Da bi tržište dalo optimalne rezultate, moraju biti prethodno ispunjena tri uvjeta:

- a) ne smije postojati nepotpuna konkurencija odnosno monopoli,
- b) ne smiju postojati eksternalije kojima pojedina poduzeća prebacuju troškove na društvo postizujući probitak bez plaćanja naknade,
- c) mora postojati potpuna informiranost tržišnih sudionika.

Tržište potpune konkurencije može postići efikasnost, ali ne i pravednu raspodjelu koja bi bila u skladu s etičkim postulatima društva, pa je moguće postojanje nepodnošljiva stupnja nepravde u efikasnoj, konkurentskoj ekonomiji. No, društvo ne živi samo od efikasnosti pa se javlja dvojba **efikasnost ili pravednost**. Dvojbu, koja je ne samo etička nego i ekonomska, ne može razriješiti ekonomija. Budući da tržište prepušteno samo sebi ne daje optimalne rezultate, potrebna je državna intervencija. Ona može biti neposredna i posredna. Neposredna intervencija je manje uspješna od posredne koja se ostvaruje porezima i transferima. Porezi i transferi omogućuju efikasno djelovanje tržišnih zakona bez sputavanja dinamike cijena te ograničavaju društvene troškove na one dijelove društva kojima su najpotrebniji.

ZADACI

Nadopunite!

1. Navedite obilježja tržišta potpune konkurencije!

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____

2. Poduzeće na tržištu potpune konkurencije _____ tržišne cijene _____ utjecaja na nju.
3. Poduzeće na tržištu potpune konkurencije u svojoj poslovnoj politici se rukovodi načelom _____.
4. Krivulja potražnje poduzeća na tržištu potpune konkurencije je _____.
5. Poduzeće na tržištu potpune konkurencije maksimalizira svoj ukupni prihod ako je ispunjen uvjet da je _____.
6. Ako je tržišna cijena veća od graničnih troškova, poduzeća na tržištu potpune konkurencije _____ proizvodnju.
7. Poduzeće obustavlja rad ako je tržišna cijena jednaka ili manja od _____.
8. Dugoročna ravnoteža se ostvaruje pod uvjetom da su cijene u dugom roku jednake _____.
9. Ekonomija koja posluje na granici proizvodnih mogućnosti postiže _____.
10. U idealnim uvjetima potpune konkurencije ekonomija postiže alokativnu efikasnost ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:
  - a) _____
  - b) _____
  - c) _____

Točno – Netočno (T – N)

1. N Sva tržišta na kojima ima puno kupaca i prodavača su tržišta potpune konkurencije.
2. N Krivulja sektorske potražnje na tržištu potpune konkurencije je horizontalna.
3. N Ako su fiksni troškovi poduzeća 15 000 kn, ono će biti zatvoreno sve dok ne bude u mogućnosti proizvesti i ostvariti prihode veće od tog iznosa.
4. T Ako je cijena proizvoda jednaka minimalnim prosječnim varijabilnim troškovima, poduzeća mogu u kratkom roku nastaviti proizvodnju, ali ne i u dugom roku.

- T
5.   Krivulja sektorske ponude na potpuno konkurentnom tržištu je zbroj djelova pojedinačnih krivulja graničnih troškova koji se nalaze povrh krivulje prosječnih varijabilnih troškova.
  6.   N   Poduzeće koje maksimalizira profit u uvjetima potpune konkurencije će proširivati proizvodnju dok se cijena ne izjednači s troškovima.
  7.   N   Poduzeća ulaze u sektor sve dok cijene premašuju prosječne varijabilne troškove.
  8.   Izlaz poduzeća iz sektora povećava profite, odnosno smanjuje gubitke poduzećima koji su ostali u sektoru.
  9.   Ako ulaz novih poduzeća povećava prosječne troškove poduzećima koja se nalaze u sektoru, dugoročna sektorska krivulja ponude će biti nagnuta prema gore.
  10.   T   Glavna razlika između potpune i nepotpune konkurencije je u stupnju kontrole cijena.
  11.   T   Poduzeće je *price taker* ako mora prihvatiti tržišne cijene i odlučivati jedino o obimu proizvodnje.
  12.   N   Krivulja potražnje poduzeća u potpunoj konkurenciji je negativnog nagiba.
  13.   N   Ako poduzeće ne može ostvariti prihod kojim će pokriti fiksne troškove, ono će u kratkom roku prekinuti proizvodnju.
  14.   N   Ako je cijena manja od prosječnih varijabilnih troškova na bilo kojoj razini outputa, poduzeće će ostvarivati gubitke, ali će nastaviti s proizvodnjom.

Višestruki izbor

1. Povećavajući cijene svojih proizvoda prodavač na potpuno konkurentnom tržištu
  - a) može prodati više,
  - b) može prodati koliko hoće,
  - c) smanjuje svoje troškove,
  - d) povećava svoje prihode,
  - e) ne može ništa prodati.
2. Najveći mogući gubitak što ga poduzeće može imati u kratkom roku je jednak
  - a) nuli jer će napustiti sector,
  - b) njegovim ukupnim fiksnim troškovima,

- c) njegovim ukupnim varijabilnim troškovima,
  - d) točki minimuma na krivulji prosječnih varijabilnih troškova,
  - e) točki minimuma na krivulji prosječnih troškova.
3. Poduzeće će prekinuti proizvodnju ako je
- a) cijena niža od minimalnih prosječnih troškova,
  - b) cijena viša od minimalnih prosječnih troškova,
  - c) ukupni prihod niži od fiksnih troškova,
  - d) cijena ispod minimalnih prosječnih varijabilnih troškova,
  - e) granični trošak prve jedinice viši od cijene.
4. Granični prihod savršeno konkurentnog poduzeća je
- a) jednak cijeni outputa,
  - b) uvijek viši od marginalnih troškova,
  - c) jednak minimalnoj vrijednosti prosječnih troškova,
  - d) jednak minimalnoj vrijednosti prosječnih varijabilnih troškova,
  - e) ničem navedenom.
5. Ako je pri tekućem outputu poduzeća koje posluje u uvjetima potpune konkurencije granični prihod manji od graničnih troškova, ono će
- a) povećati output,
  - b) prekinuti proizvodnju,
  - c) povećati obim svoga kapitala,
  - d) smanjiti output,
  - e) proizvodnju ostaviti nepromijenjenu.
6. Ako poduzeće koje posluje u uvjetima potpune konkurencije želi maksimalizirati profit te proizvodi 50 jedinica outputa po cijeni od 4 kn, tada su
- a) fiksni troškovi jednaki 200 kn,
  - b) varijabilni troškovi jednaki 200 kn,
  - c) prosječni troškovi manji od 4 kn,
  - d) granični troškovi manji od 4 kn,
  - e) prosječni varijabilni troškovi su jednaki 4 kn.
7. Krivulja ponude savršeno konkurentnog poduzeća je jednaka
- a) krivulji prosječnog varijabilnog troška,
  - b) krivulji graničnog troška,
  - c) krivulji graničnog troška povrh krivulje prosječnog troška,
  - d) krivulji prosječnog troška,
  - e) krivulji graničnog troška povrh krivulje prosječnog varijabilnog troška.
8. Najveći gubitak što ga poduzeće u uvjetima potpune konkurencije u dugom roku može pretrpjeti jednak je
- a) nuli,
  - b) ukupnim fiksnim troškovima,

- c) ukupnim varijabilnim troškovima,
d) neograničen je,
e) graničnom trošku outputa.
9. Ulazak novih poduzeća na potpuno konkurentno tržište će pomaknuti
a) krivulju ponude sektora ulijevo,
b) krivulju ponude poduzeća ulijevo,
c) krivulju potražnje poduzeća ulijevo,
d) krivulju ponude sektora udesno,
e) krivulju ponude poduzeća udesno.
10. Što od navedenog *nije* obilježje potpune konkurencije?
a) heterogeni proizvodi
b) sloboda ulaska i izlaska
c) savršena informiranost o cijenama
d) svaki prodavač je *price taker*
11. Na tržištu potpune konkurencije maksimalizacija profita se postiže kada je
a) $MR = AC$,
b) $MR = AVC$,
c) $P = MC$,
d) $P = ATC$.
12. Krivulja potražnje poduzeća na tržištu potpune konkurencije je
a) savršeno neelastična,
b) paralelna s apscisom,
c) negativnog nagiba,
d) savršeno elastična,
e) b) i d).
13. Što je od navedenog točno u slučaju potpune konkurencije?
a) cijena je uvijek jednaka prosječnom prihodu.
b) maksimalizacija profita događa se pri razini outputa gdje je $MR = MC$.
c) maksimalizacija profita događa se pri razini outputa gdje je $P = MC$.
d) a) i c)
e) sve navedeno
14. Što od navedenog ne utječe na krivulju kratkoročne ponude poduzeća?
a) broj poduzeća
b) produktivnost poduzeća
c) cijene varijabilnih inputa
d) tehnološka poboljšanja.
15. Krivulja tržišne ponude je jednaka horizontalnom zbroju
a) outputa sektora,
b) krivulja graničnih troškova svih poduzeća koja prodaju na tom tržištu,

- c) krivulja ukupnih troškova svih poduzeća koja prodaju na tom tržištu,
d) umnošku cijena i traženih količina proizvoda poduzeća koja prodaju na tom tržištu,
e) kratkoročnih krivulja ponude svih poduzeća koja prodaju na tom tržištu.
16. Poduzeće u uvjetima potpune konkurencije proizvodi dnevni output koji daje ukupni prihod od 5000 kn. Pri tom outputu se maksimalizira profit. Prosječni troškovi iznose 8 kn, granični troškovi iznose 10 kn, a prosječni varijabilni troškovi 5 kn. Dnevni output poduzeća iznosi
- a) 200 jedinica,
b) 500 jedinica,
c) 625 jedinica,
d) 1000 jedinica,
e) nemoguće je odgovoriti jer nema dovoljno podataka.
17. Fiksni troškovi u pitanju 16 iznose
- a) 10 kn,
b) 100 kn,
c) 500 kn,
d) 1500 kn,
e) nemoguće je odgovoriti jer nema dovoljno podataka.
18. Poduzeće prodaje svoje proizvode po tržišnoj cijeni od 1.90 kn. Ostali podaci su sljedeći: prosječni troškovi su 2 kn, granični troškovi 1.50 kn, prosječni varijabilni troškovi također 1.50 kn, dok su ukupni fiksni troškovi 500 kn. Prema pravilu maksimalizacije profita za potpuno konkurentno poduzeće ovo poduzeće će
- a) povećati obim proizvodnje,
b) smanjiti obim proizvodnje,
c) zadržati postojeći obim proizvodnje,
d) prekinuti proizvodnju,
e) nema dovoljno podataka za davanje odgovora.
19. Poduzeće koje posluje u uvjetima potpune konkurencije suočeno je s tržišnom cijenom od 10 kn. Ono proizvodi 2000 jedinica outputa dnevno po ukupnim troškovima od 19 kn. To poduzeće će
- a) povećati proizvodnju,
b) smanjiti proizvodnju,
c) prekinuti proizvodnju,
d) možda povećati, odnosno smanjiti proizvodnju jer nema dovoljno informacija za davanje odgovora,
e) ostvarivati maksimalni profit
20. Alokativna efikasnost se ostvaruje kada

- a) je potrošač na granici proizvodnih mogućnosti,
- b) nikakva reorganizacija proizvodnja ne poboljšava položaj jednog privrednog subjekta na uštrb drugog,
- c) nikakva reorganizacija proizvodnje ne poboljšava položaj sviju,
- d) se dohodak preraspodjeljuje kroz oporezivanje,
- e) je granični prihod veći od graničnih troškova.

Riješite!

1. MR i MC krivulje savršeno konkurentnog poduzeća mogu se izraziti na sljedeći način:

$$\begin{aligned} MR &= P \\ MC &= a+bQ \end{aligned}$$

Odredite pri kojem obujmu proizvodnje poduzeće maksimalizira profit!

2. Pri kojoj tržišnoj cijeni i pri kojem obujmu proizvodnje poduzeće maksimalizira profit ako su poznati sljedeći podaci:

Output	Fiksni troškovi	Varijabilni troškovi
0	100	0
1		20
2		30
3		50
4		80
5		125
6		182
7		250

Uputstvo: Pronađite ukupne troškove kako bi pomoću njih izračunali MC i AC. Cijena koja je jednaka MC i AC je tražena cijena, a količina proizvoda pri toj cijeni je ona koja maksimalizira ukupni profit.

3. Pri kojoj tržišnoj cijeni i obujmu proizvodnje poduzeće postiže točku pokrivanja troškova ako su fiksni troškovi 20, a granični troškovi 10 za prvu, 8 za drugu, 7 za treću, 11 za četvrtu, 14 za petu, 20 za šestu i 50 za sedmu jedinicu proizvoda?

Napomena: Pronađite VC i TC kako bi izračunali AC. Cijena jednaka MC i AC je tražena cijena, dok je količina proizvoda pri toj cijeni ona koja maksimalizira profit.

4. Pri kojim cijenama poduzeće u uvjetima potpune konkurencije
- maksimalizira profit,
  - prekida posao,
  - posluje s gubicima ako je

Output	Fiksni troškovi (FC)	Prosječni varijabilni troškovi (AVC)
0	35	0
1		24
2		20
3		20
4		21,25
5		23
6		26

Uputstvo: Uz pomoć AVC pronađite VC i TC kako biste pomoću njih izračunali MC i AC. Zatim usporedite cijene s MC, AC i AVC.

5. Savjetnik ste u poduzeću koje djeluje u uvjetima potpune konkurencije i trebate preporučiti odgovarajuću poslovnu politiku. Vaše su preporuke
- zadržati postojeći obujam proizvodnje,
  - povećati cijenu,
  - povećati proizvodnju,
  - smanjiti cijenu,
  - smanjiti proizvodnju,
  - prekinuti proizvodnju.

P	Q	TR	TC	TFC	TVC	ATC	AVC	MC	Savjet
5	100			100		6	5*		
	100	500				5*	4		
	100	700				8	4	10	
4	100		600		500			5	
	100	1000		200			6	9	
	50	500		100	300			7	

Zvezdica znači da su ATC i AVC u svom minimumu

6. Pretpostavimo da svih 100 poduzeća u potpuno konkurentnom sektoru imaju kratkoročne ukupne troškove dane jednadžbom

$$TC = 0.1Q^2 + 2Q + 50$$

i granične troškove dane jednadžbom

$$MC = 0.2Q + 2$$

Nađite jednadžbu kratkoročne ponude za svako poduzeće! Koja je funkcija kratkoročne ponude sektora? Ako je potražnja sektora dana jednadžbom

$$Q_d = 6000 - 200 P,$$

kolika je kratkoročna ravnotežna cijena? Koliko proizvodi svako poduzeće? Koliki su prihodi, troškovi i profiti svakog poduzeća?

ODGOVORI

Nadopunite!

1. a) atomiziranost tržišta, b) poduzeća su *price takeri*, c) nema diferencijacije proizvoda, d) savršena informiranost o cijenama, e) sloboda ulaska i izlaska iz sektora, 2. prihvaća, bez mogućnosti, 3. maksimalizacije profita, 4. idealno elastična, 5. $P = MC$, 6. povećava, 7. prosječnih varijabilnih troškova, 8. dugoročnim graničnim i minimalnim dugoročnim prosječnim troškovima, 9. alokativnu efikasnost, 10. $MU = p$, $MC = p$, $MU = MC$.

Točno – Netočno (T – N)

1. N. Pored navedenog mora postojati savršena informiranost o cijenama, homogenost proizvoda, sloboda ulaska i izlaska iz sektora, a poduzeća moraju biti *price takeri*.
2. N. To vrijedi za krivulju potražnje poduzeća dok je krivulja potražnje sektora negativnog nagiba.
3. N. Poduzeća će prestati s radom sve dok mu prihodi ne pokriju varijabilne troškove.
4. T.
5. T.
6. N. Poduzeća će povećavati proizvodnju sve dok se cijene ne izjednače s graničnim troškovima.
7. Poduzeća ulaze u sektor ako je cijena viša od prosječnog troška.
8. T.
9. T.
10. T.
11. T.
12. N. Izuzetak je kod slučaja savršeno elastične potražnje.
13. N. Zatvaranje poduzeća nastupa kada prihodi ne mogu pokriti varijabilne troškove.
14. Poduzeće će obustaviti rad kada su prihodi nedovoljni da pokriju varijabilne troškove.

$$P = MR,$$

a krivulja potražnje za proizvodima savršenog konkurenta se poklapa s krivuljom njegovoga graničnog prihoda i vodoravna je s apscisom.

Uvjet ravnoteže u nepotpunoj konkurenciji $MR = MC$ identičan je uvjetu ravnoteže u potpunoj konkurenciji $P = MC$ ako se ima u vidu da je u njoj cijena jednaka graničnom prihodu.

Treba paziti da se granični prihod ne brka s prosječnim prihodom. Prosječni prihod dobivamo tako da ukupni prihod podijelimo s količinom i jednak je cijeni.

Usporedba graničnih troškova i graničnih prihoda, odnosno koristi je jedno od najvažnijih pravila ekonomije. Na temelju njega se zasniva tzv. načelo graničnosti. Prema tom načelu svako odlučivanje se zasniva na usporedbi budućih troškova i probitaka, a ne onih nastalih u prošlosti.

ZADACI

Nadopunite!

1. Ako na tržištu proizvođači imaju mogućnost određivanja i kontrole cijena, tada na njemu postoji _____.
2. Veliki broj ekonomskih subjekata, diferenciranost proizvoda kao i sloboda ulaska i izlaska iz sektora, glavna su obilježja _____.
3. Tržišna struktura u kojoj samo dva ekonomska subjekta kontroliraju cjelokupnu ponudu naziva se _____.
4. Ako je država jedini kupac nekog dobra na tržištu, ona se nalazi u položaju _____.
5. Tržišna struktura u kojoj samo dva ekonomska subjekta kontroliraju cjelokupnu potražnju naziva se _____.
6. Izvori nepotpune konkurencije su _____.
7. Razlika u poslovnoj politici između poduzeća u potpunoj i nepotpunoj konkurenciji ogleda se u tome što prvi odlučuju samo o _____, dok drugi odlučuju o _____.
8. Prirast ukupnog prihoda, ako se ukupni proizvod poveća za jednu jedinicu, naziva se _____.

9. Uvjet ravnoteže u stanju nepotpune konkurencije je _____
10. U uvjetima nepotpune konkurencije cijena je _____ od
graničnog prihoda.

Točno -- Netočno (T - N)

1. T Čisti monopol postoji kada je na tržištu samo jedan prodavač dobara bez odgovarajućih supstituta.
2. N Čisti monopol ne može postojati u sektorima u kojima djeluje ekonomija konstantnih prinosa.
3. N Ako monopolistička cijena premašuje granične troškove, monopolist će povećavati obim proizvodnje.
4. T Granični prihod je jednak nuli kada je elastičnost potražnje jednaka jedan.
5. T Monopolist koji želi maksimalizirati profit povećat će proizvodnju do onog obima pri kojem je razlika između ukupnog prihoda i ukupnog troška najveća.
6. N Monopolisti će odrediti najvišu moguću cijenu pri kojoj su kupci spremni kupovati njihove proizvode.
7. T Monopolist proizvodi pri onoj razini outputa kod koje je potražnja za tim proizvodom elastična.
8. N Monopolistička konkurencija postoji i onda kada je u sektoru samo jedno poduzeće u ulozi *price taker*.
9. T Potražnja za proizvodima poduzeća u monopolističkoj konkurenciji je elastičnija od potražnje za proizvodima prirodnog monopolista.
10. N Monopolist nastoji maksimalizirati profit po jedinici outputa.
11. N Čisti monopolisti raspolažu takvom tržišnom moći da mogu proizvesti bilo koju količinu dobara i odrediti bilo koju tržišnu cijenu.
12. N U uvjetima nepotpune konkurencije poduzeće ima apsolutnu kontrolu nad cijenom svojih proizvoda.
13. N Tržište automobila je tipičan primjer monopolističke konkurencije.
14. N Prosječan prihod se izračunava tako da se granični prihod podijeli s obujmom proizvodnje.

T

15. _____ U točki maksimalnog profita nagibi krivulja ukupnog prihoda i ukupnog troška su jednaki.

Višestruki izbor

- Što se od navedenog ne odnosi na čisti monopol?
  - postojanje značajnih barijera ulasku
  - postojanje ekonomije razmjera
  - kupci koji prihvaćaju tržišne cijene
  - postojanje supstituta proizvodima čistog monopola
- Ako je pri nekoj razini proizvodnje cijena jednaka graničnom prihodu, tada je
  - potražnja savršeno elastična,
  - potražnja je elastična,
  - potražnja je jedinično elastična,
  - potražnja je neelastična,
  - potražnja je savršeno neelastična.
- Ako je pri nekoj razini proizvodnje granični prihod jednak nuli, tada je
  - potražnja savršeno elastična,
  - potražnja elastična,
  - potražnja jedinično elastična,
  - potražnja neelastična,
  - potražnja savršeno neelastična.
- Ako granični prihod monopola koji maksimizira profit premašuje granične troškove, tada će monopol
  - povećati svoje cijene,
  - neće mijenjati ni cijene ni obujam proizvodnje,
  - smanjiti obujam proizvodnje,
  - smanjiti svoje cijene,
  - napustiti sektor.
- Ako je cijena monopolista manja od prosječnih troškova, tada monopolist
  - trpi gubitke,
  - može povećati profit povećanjem obujma proizvodnje,
  - može povećati profit smanjenjem obujma proizvodnje,
  - može povećati profit povećanjem cijena,
  - izjednačuje granične prihode i granične troškove.
- Monopolist će zatvoriti svoje postrojenje u kratkom roku ako
  - trpi gubitke,
  - je granični prihod manji od graničnih troškova,

- c) je granični prihod manji od prosječnih varijabilnih troškova na svim razinama proizvodnje,
  - d) je prosječni prihod manji od prosječnih varijabilnih troškova na svim razinama proizvodnje,
  - e) je prosječni prihod manji od graničnih troškova na svim razinama proizvodnje.
7. Krivulja ponude čistog monopola je
- a) njegova krivulja graničnog troška povrh prosječnog varijabilnog troška,
  - b) njegova krivulja graničnog troška povrh graničnog prihoda,
  - c) njegova krivulja graničnog troška povrh prosječnog troška,
  - d) njegova krivulja graničnog troška povrh prosječnog prihoda,
  - e) nepostojeća.
8. Monopolistička konkurencija je
- a) slična savršenoj konkurenciji, osim što su proizvodi diferencirani,
  - b) slična čistom monopolu, osim što su proizvodi diferencirani,
  - c) slična savršenoj konkurenciji, osim što postoji mali broj prodavača,
  - d) slična čistom monopolu, osim što postoji dva prodavača,
  - e) slična savršenoj konkurenciji, osim što su informacije nepotpune.
9. Prosječni prihod poduzeća je
- a) isto što i granični prihod,
  - b) neovisan o graničnom prihodu,
  - c) isto što i cijena proizvoda,
  - d) jednak prosječnim troškovima.
10. Što je od navedenog točno?
- a) monopolisti određuju najvišu moguću cijenu,
  - b) monopolisti uvijek ostvaruju profit,
  - c) monopolisti proizvode do one razine proizvodnje kod koje su prosječni troškovi minimalni,
  - d) monopolisti određuju cijenu višu od graničnih troškova.

Riješitelj

1. Odredite maksimalni profit monopolista primjenom ukupnih i graničnih veličina ako su vam poznati sljedeći podaci:

Q	P	TC	TR	MC	MR	Profit
1	50	60				
2	45	70				
3	40	85				
4	35	105				
5	30	130				
6	25	160				
7	20	195				

Pri kojem obujmu proizvodnje i pri kojoj cijeni se postiže maksimalni profit?

2. Krivulje monopolističke potražnje, graničnog prihoda i graničnog proizvođa dane su sljedećim jednadžbama:

$$\text{Potražnja: } P = a - bQ$$

$$\text{Granični prihod: } MR = a - 2bQ$$

$$\text{Granični trošak: } MC = c + dQ$$

- a) Pri kojem outputu monopolist maksimizira profit?
 b) Pri kojoj cijeni monopolist maksimizira profit?
 c) Ako je $a = 30$, $b = 0.25$, $c = 10$, $d = 0.5$, nađite cijenu i količinu koje maksimiziraju profit?
3. Funkcija ukupnih troškova monopolista je $TC = 40 + 2Q$, dok je funkcija potražnje $P = 10 - 0.1Q$. Ako je $TC = 120$, koliki će biti profit monopolista?
4. Pretpostavimo da je krivulja potražnje za proizvodima monopolista dana jednadžbom

$$Q = 200 - 10P,$$

njegov granični prihod dan jednadžbom

$$MR = 20 - 0.2Q,$$

njegovi prosječni troškovi dani jednadžbom

$$AC = 0.05Q + 5 + 225/Q,$$

a granični troškovi jednadžbom

$$MC = 5 + 0.1Q.$$

Odredite koliki output će proizvesti monopolist ako želi maksimizirati svoj profit. Također odredite po kojim cijenama se to može postići. Koliki su njegovi profiti?

Koliki je potrošački probitak?

5. Pretpostavimo da su potražnja i ukupni troškovi monopolista dani tablicom:

Q	P	TR	MR	TC	MC	AVC	ATC	Profit
0	40			50				
1	37			60				
2	34			65				
3	31			72				
4	28			80				
5	25			93				
6	22			110				
7	19			130				
8	16			160				
9	13			200				

Izračunajte koliki je ukupni prihod, granični prihod, granični troškovi, prosječni troškovi, prosječni varijabilni troškovi i profit na različitim razinama proizvodnje.

ODGOVORI

Nadopunite!

1. nepotpuna konkurencija, 2. monopolistička konkurencija, 3. duopol, 4. monopsona, 5. duopson, 6. troškovni uvjeti i postojanje zapreka slobodnom ulasku u sektor, 7. veličini proizvodnje, veličini proizvodnje i o visini cijena, 8. granični prihod, 9. jednakost graničnih prihoda i graničnih troškova, 10. veća.

Točno – Netočno (T - N)

1. T
2. N. Ekonomija obima postoji i onda kada jedno poduzeće proizvodi cjelokupnu proizvodnju nekog sektora.
3. N. Monopolist će povećati obim proizvodnje jedino ako granični prihodi premaše granične troškove.
4. T
5. T
6. N. Monopolist izabire ne najvišu moguću cijenu već onu koja maksimalizira profit.

2. ohrabrivanje konkurencije u svakom mogućem slučaju,
3. regulacija, koja za razliku od protumonopolističke politike koja propisuje što poduzeća ne smiju činiti, poduzećima govori što treba činiti (ona je zapravo državni nadzor bez državnog vlasništva),
4. nacionalizacija,
5. kontrola cijena (ova mjera je vrlo grub instrument kontrole kojom se zapravo derogira tržište),
6. oporezivanje monopolističkih profita kako bi se ublažili socijalno neprihvatljivi učinci monopola.

ZADACI

Nadopuniti!

1. Izbjegavanje _____ je cilj tajnog oligopola.
2. Sklapanje tajnog oligopola u verbalnom obliku naziva se _____.
3. Stupanj kontrole što ga na nekom tržištu ima jedno ili više poduzeća naziva se _____.
4. Pokazatelji tržišne moći su _____.
5. Bitna pretpostavka tajnog oligopola je postojanje _____.
6. Tipičan primjer tajnog oligopola su _____, gdje se partneri dogovaraju oko cijena, proizvodnih kvota i podjele tržišta.
7. Od svih kartela najpoznatiji je _____.
8. Strateško međudjelovanje proučava _____.
9. Razlozi sukoba interesa između dioničara i menadžmenta su sljedeći:
  - a) _____.
  - b) _____.
  - c) _____.
10. Smanjenje efikasnosti u nesavršenoj konkurenciji ogleda se u _____.

Točno – Netočno (T – N)

1.   N   Džentlmenski sporazum je jedan od oblika monopolističke konkurencije.
2.   N   Kartelni dogovori su čvrsti, dugoročni sporazumi među partnerima o tržišnim cijenama i proizvodnim kvotama.
3.   N   U tajnom oligopolu ravnoteža se ostvaruje kada se granični troškovi izjednače s cijenama.
4.   T   Pri dugoročnoj ravnoteži kod monopolističke konkurencije ulaz novih poduzeća traje sve dotle dok krivulja potražnje ne postane tangentom krivulje prosječnog troška.
5.   N   Sukob između vlasnika poduzeća i menadžera sastoji se u tome što prvi nastoje maksimalizirati stopu rasta poduzeća, dok drugi žele maksimalizirati svoje plaće.
6.   N   Pod raspršenošću vlasništva podrazumijeva se postojanje malog broja krupnih vlasnika dionica koji mogu postavljati upravu i direktora korporacije.
7.   N   Sudionici nesavršene konkurencije u svojoj poslovnoj politici rukovode se isključivo maksimalizacijom profita.
8.   T   Prema Schumpeteru, razbijanje monopola u kratkom roku može dovesti do pozitivnih ekonomskih učinaka koji, međutim, iščezavaju u dužem roku.
9.   N   Empirijska istraživanja potvrdila su točnost Schumpeterove hipoteze.
10.   T   Ekonomska regulacija je zapravo državni nadzor bez državnog vlasništva.

Višestruki izbor

1. OPEC je tipičan primjer
  - a) monopolističke konkurencije,
  - b) kartela,**
  - c) džentlmenskog sporazuma,
  - d) oligopola malog broja.
2. Članovi kartela dogovaraju međusobno
  - a) prodajne cijene,
  - b) proizvodne kvote,

- c) troškove proizvodnje,
  - d) sve zajedno,
  - e) a) i b).
3. Prema Schumpeterovoj hipotezi,
- a) razbijanje monopola u kratkom roku povećava obujam proizvodnje, a u dugom roku ruši cijene,
  - b) srednja i mala poduzeća su središta tehnološkog napretka,
  - c) država svojom ekonomskom politikom treba pomoći tehnološki razvitak,
  - d) sve navedeno,
  - e) ništa od navedenog.
4. U točki dugoročne ravnoteže u uvjetima monopolističke konkurencije poduzeće
- a) ostvaruje profit,
  - b) pokriva troškove,
  - c) posluje s gubitkom.
5. Ulazak novih poduzeća u granu gdje postoji monopolistička konkurencija krivulju potražnje postojećih poduzeća pomiče
- a) udesno prema gore,
  - b) udesno prema dolje,
  - c) ulijevo prema gore,
  - d) ulijevo prema dolje.
6. U uvjetima monopolističke konkurencije poduzeće maksimizira profit na razini outputa gdje je
- a) cijena jednaka graničnom prihodu,
  - b) cijena jednaka graničnom trošku,
  - c) granični prihod jednak graničnom trošku,
  - d) granični prihod jednak prosječnom trošku.
7. Koja od karakteristika preteže kod visoko koncentriranih tržišta?
- a) profiti nešto viši od normalnih,
  - b) iznadprosječno visoki troškovi oglašavanja,
  - c) iznadprosječno visoki troškovi istraživanja i razvoja,
  - d) ispodprosječna fleksibilnost cijena,
  - e) sve navedeno.
8. Vlasništvo i nadzor su katkada razdvojeni u velikim korporacijama. Koja od navedenih posljedica može nastati kao rezultat?
- a) Menadžeri nastoje maksimizirati svoje osobne dohotke umjesto da maksimiziraju profite korporacije.
  - b) Menadžeri nastoje maksimizirati dividende umjesto da profite reinvestiraju u korporaciju.

- c) Menadžeri se upuštaju u spekulativne i rizične poslove suprotno dioničarima.
- d) Sve navedeno.
- e) Ništa od navedenog.
9. Koji od razloga tjera sudionike nesavršene konkurencije da pribjegavaju administrativnom određivanju cijena?
- a) nepoznavanje graničnog prihoda na različitim razinama proizvodnje,
- b) nepoznavanje graničnih troškova na različitim razinama proizvodnje,
- c) želja da se točka pokrivanja troškova ostvari na što višoj razini proizvodnje,
- d) strah da će visoke cijene privući nove konkurente u sektor
10. Prema Schumpeterovoj hipotezi
- a) veliki business nije nužno loš,
- b) poduzeća nemaju stvarnu moć određivanja cijena jer ove ovise i o krivulji potražnje,
- c) istraživanje i razvoj su efikasniji ako ih podržavaju vlada, mala i krupna poduzeća,
- d) inovacije će se ubrzati ako menadžeri velikih korporacija postanu i njihovi vlasnici,
- e) sve navedeno.

Riješitelj

1. Kratkoročna tablica potražnje, odnosno troškova proizvodnje poduzeća u monopolističkoj konkurenciji je sljedeća:

Cijene	Tražena količina	Ukupni troškovi	Output
20	1	16	1
18	2	30	2
16	3	40	3
14	4	52	4
12	5	68	5
10	6	88	6

- a) Pri kojoj cijeni i obujmu outputa poduzeće maksimizira profit?

Napomena: Ako radite metodom graničnih veličina, rješenje je tamo gdje su MR i MC najbliži.

- b) Ako se fiksni troškovi povećaju za 10 novčanih jedinica, koju će razinu proizvodnje poduzeće izabrati?

2. Poduzeće u monopolističkoj konkurenciji ima ukupni prihod $TR = 10$, granični trošak $MC = 3$ i funkciju graničnog prihoda u kratkom roku $MR = 5 - Q$. Ako poduzeće maksimalizira profit, pri kojoj će cijeni i količini to učiniti i koliki će mu biti granični prihod?
3. Poduzeće u monopolističkoj konkurenciji ima ukupni prihod $TR = 40$, granični prihod u kratkom roku $MR = 10$ i funkciju graničnog troška $MC = 6 + 0.5Q$. Ako poduzeće maksimalizira profit, pri kojoj cijeni i količini outputa će to učiniti i koliki će mu biti granični trošak?
4. Poduzeća Hundo, Lobo, Sam i Rex su odlučili formirati kartel određivši obujam proizvodnje od 11 jedinica proizvoda. Njihove funkcije ukupnih troškova dane su u sljedećoj tablici:

Output	HUNDO	LOBO	SAM	REX
0	50	90	60	40
1	150	140	110	110
2	210	180	150	170
3	250	240	200	220
4	310	310	265	260
5	390	390	340	320

Kako će spomenute tvrtke raspodijeliti međusobno dogovorenu kvotu uz načelo minimalizacije troškova?

5. Udjeli pojedinih poduzeća na tržištu zrakoplovnog prijevoza u SAD-u bili su 1986. godine sljedeći:

Poduzeće	Tržišni udio u %
United	17
American	14
Delta	12
Eastern	12
Northwest	9
TWA	8
Pan Am	7
Ostali	21

Izvor: Samuelson & Nordhaus: Ekonomija, 15. izdanje, prijevod 2000., str. 178

- a) Izračunajte koeficijent koncentracije u prva četiri poduzeća!
- b) Izračunajte Herfindahl-Hirschmanov indeks na tržištu avio prijevoza u SAD-u, ne računajući grupu "Ostali".

- c) Ako vlada SAD-a odredi da je maksimalni HHI = 1210, ne računajući grupu "Ostali", s kojima se od navedenih aviokompanija mogu fuzionirati United i American kao dvije najsnažnije zrakoplovne prijevoznice kompanije?

ODGOVORI

Nadopunite!

1. rata cijena, 2. džentlmenški sporazum, 3. tržišna moć, 4. koeficijent koncentracije i Herfindahl-Hirschmanov indeks, 5. kooperativnog strateškog međudjelovanja, 6. karteli, 7. OPEC, 8. teorija igara, 9. a) prevelike plaće menadžmenta u odnosu na dividende, b) podjela dobiti korporacija na dividende i neraspodjeljenu dobit, c) izbjegavanje spekulativnih poslova od strane menadžmenta, 10. smanjenju potrošačeva probitka i smanjenju kvalitete proizvoda.

Točno – Netočno (T— N)

1. N. Džentlmenški sporazum je jedan od oblika kartelnog dogovora.
2. N. Naprotiv, kartelni dogovori su labavi i kratkoročni.
3. N. Ravnoteža se postiže kada je $MR = MC$
4. T.
5. N. Vlasnici poduzeća nastoje maksimalizirati dividende, a ne stopu rasta poduzeća.
6. N. Postojanje velikog broja malih vlasnika dionica naziva se raspršenošću vlasništva.
7. N. Maksimalizacija profita je samo jedan od ciljeva jer postoje i drugi alternativni ciljevi.
8. T.
9. N. Naprotiv, nisu potvrdila Schumpeterovu hipotezu.
10. T.

Višestruki izbor:

1. b, 2. e, 3. e, 4. b, 5. d, 6. c, 7. e, 8. a, 9. a, 10. a

Riješite!

1. a) $P = 16, Q = 3, pf = 8$
b) Poduzeće će obustaviti proizvodnju jer cijena ne pokriva troškove.

ZADACI**Nadopunitel**

1. Poslovi premještanja dobara iz vremena i mjesta izobilja u vrijeme i mjesto oskudice jesu _____.
2. Spekuliranje bez rizika, kada se roba istodobno kupuje na jednom i prodaje uz profit na drugom mjestu je _____.
3. Rizik se izbjegava operacijom koja se zove _____.
4. Osobe u kojih je osjećaj zadovoljstva zbog dobitka nekog iznosa veći od osjećaja nezadovoljstva izazvanog gubitkom istog iznosa jesu _____.
5. Glavni oblik diverzifikacije rizika je _____.
6. Rizike koje ne prihvaća privatno osiguranje preuzima _____.
7. Uvjeti unosne trgovine osiguranjem jesu _____.
8. Strategija koja polučuje najpovoljniji ishod, neovisno o strategiji suparnika je _____.
9. Primjenjuju li oba igrača dominantnu strategiju, polučuje se _____.
10. Nashova ravnoteža se naziva i _____.

Točno – Netočno (T – N)

1.   N   Ekonomski subjekti donose odluke na temelju saznanja o svim relevantnim parametrima poslovanja.
2.   T   Na tržištu nesavršene konkurencije postoji strategijska interakcija među ekonomskim subjektima
3.   N   Ono što je dobro za špekulante loše je za društvo i obrnuto.
4.   N   Svaka spekulacija kao svoj konačni ishod ima smanjenje društvenog blagostanja.
5.   T   Spekulativna tržišta omogućuju diverzifikaciju rizika.
6.   N   Ono što je nepredvidivo za pojedince nepredvidivo je i za društvo jer je ono skup pojedinaca.

7.   N   Privatno osiguranje osigurava sve slučajeve osim onih gdje postoji moralni hazard.
8.   T   Osiguranje je glavni, ali ne i jedini način uklanjanja rizika u tržišnoj ekonomiji.
9.   T   Strategije igrača kao i njene ishode pokazuje matrica rezultata.
10.   N   U svijetu savršene konkurencije suradničko ponašanje stvara društveno poželjno stanje ekonomske efikasnosti.

Višestruki izbor

1. Spekulanti svojim spekulacijama
  - a) povećavaju svoje blagostanje, ali smanjuju društveno,
  - b) povećavaju svoje i društveno blagostanje,
  - c) povećavaju svoje blagostanje ne utječući na društveno.
2. Arbitraža je
  - a) spekulacija visokog rizika,
  - b) spekulacija niskog rizika,
  - c) spekulacija bez rizika.
3. Ukupno se blagostanje maksimalizira u prostoru i vremenu kada je
  - a) granična korisnost potrošnje svuda jednaka,
  - b) ukupna korisnost postignuta potrošnjom svuda jednaka,
  - c) razina potrošnje svuda jednaka.
4. Visina premije osiguranja ovisit će o
  - a) visini rizika,
  - b) visini vrijednosti predmeta osiguranja,
  - c) troškovima osiguranja,
  - d) svemu navedenom,
  - e) a) i b).
5. Nepovoljna selekcija nastaje
  - a) kada se ljudi s najvećim rizicima javljaju kao kupci osiguranja,
  - b) kada osiguranik polučuje financijski dobitak time što sam uzrokuje slučaj protiv kojeg se zaželio zaštititi,
  - c) kada nije moguće izvršiti diverzifikaciju rizika,
  - d) kada slučajevi međusobno nisu ovisni.
6. Dominantna strategija je ona
  - a) pri kojoj nijedan igrač ne može poboljšati svoj rezultat pri danoj strategiji svog suparnika,

- b) pri kojoj se postiže najpovoljniji ishod neovisno o strategiji suparnika,
 c) pri kojoj oba igrača postižu najpovoljniji rezultat,
 d) ništa od navedenog.
7. Nashova ravnoteža je
 a) suradnička ravnoteža,
 b) dominantna ravnoteža,
 c) nesuradnička ravnoteža,
 d) ništa od navedenog.
8. Teorija igara je korisna
 a) za razumijevanje poslovanja oligopola,
 b) za razumijevanje onih odluka tvrtke koje su neovisne o odlukama drugih poduzeća,
 c) za razumijevanje ponašanja sudionika monopolističke konkurencije,
 d) za razumijevanje ponašanja sudionika savršene konkurencije.
9. Matrica rezultata
 a) pokazuje potencijalne dobitke, odnosno gubitke pri danim cijenama,
 b) pokazuje dobitke, odnosno gubitke koji su rezultat različitih strategija igrača,
 c) rangira rentabilnost korištenih strategija opadajućim nizom,
 d) pokazuje odnose cijena oligopolista.
10. Prepreke suradničkoj ravnoteži mogu biti
 a) iskušenje da se izigra sporazum,
 b) protumonopolističko zakonodavstvo,
 c) promjena odnosa ekonomske moći među partnerima,
 d) a) i b),
 e) b) i c),
 f) sve navedeno.

ODGOVORI

Nadopunite!

- spekulativni poslovi, 2. arbitraža, 3. ograđivanje, 4. osobe sklone riziku, 5. osiguranje, 6. socijalno osiguranje, 7. postojanje velikog broja slučajeva, međusobna neovisnost slučajeva, odsutnost moralnog hazarda, 8. dominantna strategija, 9. dominantna ravnoteža, 10. nesuradnička ravnoteža.

ZADACI**Nadopunitel**

1. Sva novčana primanja koja se ostvaruju tijekom danog vremenskog razdoblja čine _____.
2. Ukupna vrijednost sredstava koju netko posjeduje u određenom vremenskom razdoblju čini _____.
3. Dohoci vlasnika proizvodnih faktora su _____.
4. Raspodjelu dohotka u tržišnoj ekonomiji objašnjava _____.
5. Dodatni prihod koji zarađuje poduzeće upošljavanjem dodatne jedinice nekog inputa uz nepromijenjene druge inpute je _____.
6. Količina dodatnog proizvoda koji se proizvodi korištenjem dodatne jedinice inputa u proizvodnom procesu je _____.
7. Prihod graničnog proizvoda inputa dobiva se množenjem graničnog proizvoda tog inputa s _____.
8. Poduzeće će maksimalizirati svoj profit ako zapošljava proizvodni faktor sve dotle dok se njegov prihod graničnog proizvoda ne izjednači s _____.
9. Prema pravilu najmanjeg troška, profit se maksimalizira onda kada je _____.
10. Krivulja MRP za svaki input daje _____.

Točno – Netočno (T – N)

1.   N   Granični proizvod inputa razlikuje se od njegovog fizičkoga graničnog proizvoda.
2.   T   Prihod graničnog proizvoda inputa jednak je umnošku njegova graničnog proizvoda i graničnog prihoda.
3.   N   Potražnja za finalnim proizvodima izvodi se iz potražnje za inputima.
4.   N   U procesu proizvodnje rad je najvažniji input.

5. N Prihod graničnog proizvoda inputa je uvijek jednak umnošku fizičkog graničnog proizvoda i cijene finalnog dobra.
6. T Poduzeće minimalizira troškove kada izjednači granične proizvode po novčanoj jedinici za svaki proizvodni faktor.
7. N Ako je granični proizvod rada po novčanoj jedinici veći od graničnog proizvoda kapitala po novčanoj jedinici, poduzeće će supstituirati rad kapitalom.
8. N Potražnja poduzeća za inputima ovisi o njihovoj graničnoj produktivnosti.
9. N Pravilo najmanjeg troška kaže da će određena količina outputa biti proizvedena uz najniže troškove jedino ako se izjednače granični fizički proizvodi za sve korištene inpute.
10. N Na tržištu proizvodnih faktora poduzeća se javljaju na strani ponude.

Višestruki izbor

1. Pravilo najmanjeg troška za poduzeće koje proizvodi optimalnu veličinu outputa korištenjem proizvodnih faktora A i B glasi
  - a) $MP_A / P_A = MP_B / P_B$
  - b) $MP_A \times P_A = MP_B \times P_B$
  - c) $MU_A / P_A = MU_B / P_B$
  - d) $MRP_A = MRP_B$
  - e) ništa od navedenog.
2. Prihod graničnog proizvoda inputa A potrebnog za proizvodnju finalnog dobra X je
  - a) granični proizvod inputa A pomnožen s cijenom inputa A,
  - b) prosječni proizvod inputa A pomnožen s cijenom finalnog dobra X,
  - c) granični proizvod inputa A pomnožen s količinom finalnog dobra X,
  - d) prosječni proizvod inputa A pomnožen s graničnim prihodom finalnog dobra X,
  - e) ništa od navedenog.

Proizvodna funkcija u tablici prikazuje odnos između broja zaposlenih radnika zaposlenih u tekstilnoj konfekciji i ukupnog proizvoda (košulja) koji se prodaje na savršeno konkurentnom tržištu

Količina rada	Ukupni proizvod (košulje)
0	0
3	60
4	75
5	80
6	80
7	76
8	70

3. Ako je cijena rada 150 kn dnevno, a cijena košulje 10 kn, koliko će radnika zaposliti tvrtka?
- 0
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
4. Ako cijena rada padne na 50 kn dnevno, dok cijena košulja ostane nepromijenjena, koliko će radnika zaposliti tvrtka?
- 0
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
5. Tvrtka posluje u uvjetima savršene konkurencije. Cijena inputa A je 10 kn, dok je njegov granični proizvod 5. Ako poduzeće posluje po načelu maksimalizacije profita, tada će granični prihod od prodaje dobra X biti:
- 1.00 kn
  - 1.50 kn
  - 2.00 kn
  - 5.00 kn
  - 10.00 kn
6. Ako poduzeće iz prethodnog slučaja koristi input B čiji je granični proizvod 100, njegova cijena mora biti (veza zadatak 5):
- 1 kn
  - 2 kn
  - 5 kn
  - 100 kn
  - 200 kn

7. Potražnja za nekim inputom određena je
- njegovom cijenom,
  - njegovim graničnim fizičkim proizvodom,
  - prihodom graničnog proizvoda,**
  - stupnjem tehnološkog razvitka.
8. Prema teoriji raspodjele J. B. Clarka, ako je korišteno 10 jedinica nekog inputa, cijena plaćena za svaku od tih jedinica bit će jednaka vrijednosti
- prosjeaka graničnih proizvoda tih 10 jedinica,
  - prosječnom proizvodu tih 10 jedinica,
  - graničnom proizvodu desete jedinice,**
  - ničem navedenom.
9. Teorija raspodjele prema graničnoj produktivnosti tvrdi
- da su svi faktori proizvodnje plaćeni razmjerno njihovom doprinosu outputu,**
  - da svi faktori proizvodnje ostvaruju dohodak u skladu sa svojom pregovaračkom moći,
  - da alokacija dohotka nije ni pravedna ni efikasna,
  - da su svi faktori proizvodnje plaćeni prema njihovoj prosječnoj produktivnosti.
10. Prihod graničnog proizvoda kapitala jednak je
- umnošku graničnog proizvoda kapitala i graničnog prihoda outputa,**
  - umnošku kamata i graničnog prihoda outputa,
  - umnošku graničnog proizvoda kapitala i njegovoga graničnog troška,
  - umnošku graničnog proizvoda kapitala i kamata.

Riješite!

1. Pretpostavimo da tri poduzeća koriste input A da bi proizvele proizvod X kojeg prodaju na savršeno konkurentnom tržištu. Proizvodna funkcija tih poduzeća dana je u sljedećoj tablici:

Količina inputa A	Ukupni proizvod tvrtke 1	Ukupni proizvod tvrtke 2	Ukupni proizvod tvrtke 3
1	15	5	2
2	29	14	7
3	42	30	17
4	54	50	25
5	65	65	30
6	75	75	30

smatraju da sindikati povećanje najamnina ne ostvaruju na teret profita nego isključivo na teret najamnina sindikalno neorganiziranih radnika. Umjesto da ostvare redistribuciju nacionalnog dohotka, sindikati redistribuiraju postojeći fond najamnina u korist pojedinih dijelova radništva. Sindikati ne mogu povećati realne najamnine, ali mogu svojim zahtjevima za višim nominalnim najamninama pokrenuti inflacijsku spiralu. Oni također mogu povećati nezaposlenost koja se može pojaviti u dva oblika: kao nezaposlenost čekanja i kao klasična nezaposlenost. Nezaposlenost čekanja izazvana je odbijanjem sindikalno organiziranih radnika da prihvate poslove za koje dobivaju nižu najamninu od naknade za nezaposlenost. Klasična nezaposlenost nastaje uslijed viška ponude izazvane previsokim realnim najamninama i nedovoljnom potražnjom rada. Takva nezaposlenost se može ukloniti smanjenjem realnih najamnina.

ZADACI

Nadopunitel

1. Cijena rada kao proizvodnog činitelja je _____.
2. Najamnina izražena u novčanim jedinicama je _____.
3. Kupovna moć dohotka od rada izražava se _____.
4. Potražnja za radom je _____ potražnja, pa će pri nepromijenjenoj produktivnosti ovisiti o _____.
5. Pri danim cijenama finalnih dobara potražnja za radom ovisit će o _____.
6. Ako pojedinac želi raditi prekovremeno jer je taj posao više plaćen od onog u redovnom radnom vremenu, na njega utječe _____.
7. Ako pojedinac odbije posao koji mu se nudi u vrijeme vikenda pri višoj satnici, na njega djeluje _____.
8. Ulaganje u stjecanje znanja i vještina kroz obrazovanje i školovanje je investicija u _____.
9. Veći dohotci rudara od dohodaka administrativnog osoblja objašnjavaju se _____.
10. Na tržištu rada sindikati nastupaju kao _____.
11. Tržište rada na kojem se sindikati i udruge poslodavaca dogovaraju kroz kolektivne ugovore glede najamnina je tržište _____.

12. Sredstvo pritiska poslodavaca na radnike s ciljem neutraliziranja njihovih zahtjeva je _____.
13. Zahtjevi sindikata za zapošljavanjem isključivo sindikalno organiziranih radnika poznati su kao _____.
14. Slobodan uvoz stranih proizvoda izaziva _____ najamnina domaćih radnika koji proizvode iste takve proizvode.
15. Nezaposlenost sindikalno organiziranih radnika izazvana njihovim odbijanjem da prihvate najamnine niže od naknade za nezaposlenost poznata je kao _____.

Točno – Netočno (T – N)

1.   N   Smanjenjem nominalnih najamnina nužno se smanjuju i realne najamnine.
2.   N   Povećanje realnih najamnina pretpostavlja porast nominalnih najamnina.
3.   N   Pri istim nominalnim najamninama realne najamnine ostaju nepromijenjene.
4.   N   Nominalne i realne najamnine su međusobno razmjerne.
5.   N   Potražnja za radnicima na savršeno konkurentnom tržištu određena je graničnom produktivnošću radne snage.
6.   N   Efekt dohotka na višim razinama najamnine djeluje na ponudu rada istim intenzitetom kao i efekt supstitucije na nižim.
7.   T   Krivulja ponude rada nagnuta je unatrag zbog efekta dohotka.
8.   T   Razlike u visini najamnina između muškaraca i žena su, između ostalog, i posljedica razlika u kvaliteti rada.
9.   N   Da bi se privukla radna snaga na neprivačnim poslovima, radnicima se isplaćuje čista ekonomska renta.
10.   N   Sindikati su dobrovoljne organizacije radnika ustrojene s ciljem ostvarenja političkih ciljeva radništva.
11.   N   Pravo na štrajk, pored ostalih radničkih zahtjeva, regulira se kolektivnim ugovorom.
12.   N   Pravo na štrajk je prirodno pravo pa ga stoga zaposleni mogu koristiti uvijek kada ocijene da su ugrožena njihova prava.

13. T Postojanje sindikata je indikator da je tržište rada nesavršeno konkurentno.
14. N Sindikalno neorganizirani radnici imaju manje najamnine i veću stopu nezaposlenosti u odnosu prema sindikalno organiziranim radnicima.
15. T Smanjenje klasične nezaposlenosti moguće je politikom smanjenja realnih najamnina, a ne politikom njihovog povećanja.

Višestruki izbor

- Ponuda rada određena je
  - brojem radnih sati,
  - participacijom radne snage,
  - brojem useljenika,
  - svim navedenim,**
  - ničim od navedenog.
- Visoki dohodak što ga ostvaruju radnici na naftnim platformama ima značajke
  - nadoknadne razlike,**
  - čiste ekonomske rente,
  - diskriminacijskog dohotka,
  - naknade za investicije u ljudski kapital.
- Elvis Presley, legenda američkog rocka, godišnje je zarađivao milijune dolara. Njegov dohodak je imao obilježje
  - nadoknadne razlike,
  - čiste ekonomske rente,**
  - diskriminacijskog dohotka,
  - naknade za investicije u ljudski kapital.
- Vrhunski liječnici u SAD-u su početkom 90-ih zarađivali između 150 i 250 tisuća dolara godišnje. Njihov dohodak je imao značajke
  - nadoknadne razlike,
  - čiste ekonomske rente,
  - diskriminacijskog dohotka,
  - naknade za investicije u ljudski kapital.**
- Viši dohotci bijelih radnika u odnosu na njihove crne kolege u SAD-u imaju obilježja
  - nadoknadne razlike,
  - čiste ekonomske rente,**

- c) diskriminacijskog dohotka,
d) naknade za investicije u ljudski kapital.
6. Pri radnom tjednu od 42 sata, uz najamninu od 10 \$, radnik ostvaruje dohodak od 420 \$ tjedno. Ako se najamnina poveća na 12 \$ po satu i ako radnik odluči raditi 48 sati tjedno, njegov će se tjedni dohodak povećati na 576 \$. U ovom slučaju djeluje
- a) efekt dohotka,
b) efekt supstitucije,
c) oba efekta,
d) efekt maksimalizacije dohotka.
7. Pomak po krivulji ponude rada nakon točke infleksije dovodi do
- a) povećanja ponude rada,
b) smanjenja ponude rada,
c) smanjenja najamnine,
d) povećanja najamnine,
e) b) i d),
f) a) i d),
g) a) i c).
8. Ako turski radnik u Njemačkoj za isti posao dobije nižu najamninu od svog njemačkog kolege, tada je riječ o
- a) rasnoj,
b) spolnoj,
c) religijskoj,
d) etničkoj diskriminaciji.
9. Indeks nominalnih najamnina između dva razdoblja smanjen je sa 150 na 120, dok je indeks cijena potrošačkih dobara smanjen sa 130 na 104. To znači da su između ta dva razdoblja realne najamnine
- a) narasle za 10%,
b) smanjene za 10%,
c) ostale nepromijenjene,
d) smanjene za 5%.
10. Indeks nominalnih najamnina između dva razdoblja smanjen je sa 125 na 110, dok je indeks cijena potrošačkih dobara smanjen sa 140 na 120. To znači da su između ta dva razdoblja realne najamnine
- a) narasle za 5%,
b) narasle za 2.68%,
c) ostale nepromijenjene,
d) pale za 2.68%.
11. Uvođenje imigracijskih ograničenja pomaknut će krivulju

- a) potražnje rada ulijevo,
  - b) potražnje rada udesno,
  - c) ponude rada ulijevo,
  - d) ponude rada udesno.
12. Skraćenje vremena službe u oružanim snagama pomaknut će krivulju
- a) potražnje rada ulijevo,
  - b) potražnje rada udesno,
  - c) ponude rada ulijevo,
  - d) ponude rada udesno.
13. Produljenje trajanja studija na medicinskim fakultetima u Republici Hrvatskoj s 5 na 6 godina pomaknulo je krivulju
- a) potražnje rada liječnika ulijevo,
  - b) potražnje rada liječnika udesno,
  - c) ponude rada liječnika ulijevo,
  - d) ponude rada liječnika udesno.
14. Povećanje carinske zaštite i ograničenje slobode uvoza pomaknut će krivulju
- a) potražnje rada ulijevo,
  - b) potražnje rada udesno,
  - c) ponude rada ulijevo,
  - d) ponude rada udesno.
15. Deregulacija i inozemna konkurencija će
- a) povećati tržišnu moć poslodavaca,
  - b) smanjiti tržišnu moć poslodavaca,
  - c) povećati tržišnu moć sindikata,
  - d) neće utjecati na odnose posloводства i sindikata.
16. Radnik koji radi kod monopsonista rada dobit će najamninu
- a) višu od najamnine sindikalno organiziranog radnika,
  - b) jednaku najamnini sindikalno organiziranog radnika,
  - c) manju od najamnine sindikalno organiziranog radnika.
17. Ako sindikat uspije ograničiti ponudu rada, posljedica će biti
- a) porast najamnina i zaposlenosti,
  - b) smanjenje najamnina i zaposlenosti,
  - c) smanjenje najamnina i porast zaposlenosti,
  - d) porast najamnina i smanjenje zaposlenosti,
  - e) nije moguć odgovor.
18. Ako sindikati uspiju potaknuti porast potražnje rada, posljedica će biti
- a) porast najamnina i zaposlenosti,
  - b) porast zaposlenosti i smanjenje najamnina,
  - c) porast najamnina i smanjenje zaposlenosti,

- d) smanjenje zaposlenosti i najamnina,
 e) nije moguć odgovor.
19. Sindikati svojim djelovanjem uzrokuju preraspodjelu
 a) bogatstva,
 b) nacionalnog dohotka,
 c) ukupnog fonda najamnina,
 d) društvenog proizvoda.
20. Što od navedenog nije posljedica djelovanja sindikata?
 a) smanjenje graničnog troška rada
 b) porast najamnina sindikalno organiziranih radnika
 c) nezaposlenost čekanja
 d) otvaranje inflacijske spirale

Riješite!

1. Odredite koliko je radnih sati radnik spreman ponuditi ako su mu granični troškovi (MC), odnosno granični dobiti (MB) sljedeći:

$$MB = W$$

$$MC = a + bH$$

Zadani parametri su a i b , W tekuće najmnine, a H su radni sati

2. Panchito Gonzales je pri navedenim najmninama spreman ponuditi količine rada dane u tablici:

Najamnina (\$/ha)	Količina rada (sati tjedno)	Promjena količine rada	Ukupna najamnina
8	32		
9	35		
10	38		
11	42		
12	41		
13	40		
14	38		

- a) Ispunite tablicu i odredite pri kojoj najmnini efekt dohotka prevladava nad efektom supstitucije kod Panchita Gonzalesa!
 b) Prikažite grafički ponudu rada Panchita Gonzalesa!

3. Što će se dogoditi s ponudom rada ako
- stopa nataliteta premaši stopu mortaliteta pri nultom mehaničkom porastu stanovništva,
  - stopa emigracije premaši stopu imigracije pri nultom prirodnom prirastu stanovništva,
  - vlada donese odluku o produženju vojnog roka,
  - se povećaju imigracijske kvote,
  - se ograniči upis na fakultete.
4. Što će se dogoditi s potražnjom rada ako se
- pri danoj produktivnosti rada poveća cijena finalnih dobara,
  - pri danim cijenama finalnih dobara poveća produktivnost rada,
  - pri danoj produktivnosti rada smanji cijena finalnih dobara.
5. Funkcija potražnje rada monopsonista u prehrambenoj industriji je $W = 25 - 4L$ dok mu je funkcija graničnog troška $W = 5 + L$. Funkcija potražnje rada monopsonista u tekstilnoj industriji je $W = 15 - 3L$, dok mu je funkcija graničnog troška $W = 3 + L$. W je oznaka za najamninu, dok je L oznaka za broj radnika. Ako znate da monopsonist nastoji maksimalizirati profit, odredite koja ekonomska grana nudi veće najamnine i brže zapošljavanje.
6. U malom gradiću tekstilna tvornica je monopsonist rada. Stanovnici gradića nemaju drugih mogućnosti zapošljavanja pa se mogu zaposliti samo kod monopsoniste. U tablici su izneseni podaci o ponudi rada i prihodu graničnog proizvoda rada.

Najamnina u \$	Ponuda rada u satima	Ukupni troškovi rada	Granični troškovi rada	Prihod graničnog proizvoda rada
50	600			
55	700			175
60	800			155
65	900			135
70	1000			115
75	1100			95
80	1200			75

- Ispunite tablicu i grafički prikažite ponudu rada, granične troškove rada i prinose graničnog proizvoda rada!
- Koji je uvjet maksimaliziranja profita monopsonista?

- c) Koliko će pri navedenom uvjetu biti zaposleno radnika i uz koju najamninu?
7. Definirajte pojam cjenovne elastičnosti potražnje na tržištu rada. Pretpostavimo da je elastičnost potražnje za pojedinom vrsta rada 2.5. Dajte svoju interpretaciju!
  8. Definirajte pojam cjenovne elastičnosti ponude na tržištu rada. Pretpostavimo da je elastičnost ponude pojedine vrste rada 0.4. Dajte svoju interpretaciju!
  9. Kako smo već naučili, sindikati nastoje izboriti više najamnine za svoje članove. Hoće li to biti lakše ili teže postići ako je krivulja potražnje finalnog dobra elastična?

ODGOVORI

Nadopunite!

1. najamnina, 2. nominalna najamnina, 3. realnom najamninom, 4. izvedena, cijeni finalnih dobara, 5. produktivnost rada, 6. efekt supstitucije, 7. efekt dohotka, 8. ljudski kapital, 9. nadoknadnim razlikama, 10. monopol ponude rada, 11. nesavršene konkurencije, 12. lockout, 13. zatvorena trgovina (closed shop), 14. smanjenje, 15. nezaposlenost čekanja.

Točno – Netočno (T – N)

1. N. Ako životni troškovi opadaju brže od nominalnih, realne najamnine će rasti.
2. N. Realne najamnine mogu rasti pri nepromijenjenim nominalnim najamninama u slučaju smanjenja životnih troškova. Drugim riječima, porast nominalnih najamnina nije pretpostavka porasta realnih najamnina.
3. N. Nepromijenjene nominalne najamnine ne znače da će i realne najamnine ostati iste jer su ovisne o kretanju životnih troškova.
4. N. Između nominalnih i realnih najamnina ne postoji međusobni razmjer.
5. N. Potražnja za radnicima određena je kako graničnom produktivnošću, tako i cijenom finalnih dobara koje radnici proizvode.
6. N. Tvrdnja se ne može prihvatiti jer se efekti supstitucije i dohotka razlikuju od slučaja do slučaja.
7. T.
8. T.
9. N. Ne čista ekonomska renta, već nadoknadna razlika.

ZADACI**Nadopunite!**

1. Plaća za uporabu faktora proizvodnje čija je ponuda fiksna naziva se _____.
2. Vrijednost zemlje je _____ iz vrijednosti proizvoda, a ne obrnuto.
3. Prema Henryju Georgeu, porez na rentu ne dovodi do _____.
4. Za razliku od kapitala, rad i zemlja su _____ faktori proizvodnje.
5. Trajna proizvedena dobra koja se ponovo koriste kao proizvodni utrošci za novu proizvodnju čine _____.
6. Plaćanje za privremenu upotrebu kapitalnih dobara naziva se _____.
7. Odnos između godišnjeg neto prinosa i vrijednosti investiranog kapitala čini _____.
8. Vrijednost budućih prinosa nekog kapitalnog dobra diskontirana po tekućoj kamatnoj stopi daje _____.
9. Nominalna kamatna stopa umanjena za stopu inflacije daje _____.
10. Razlika između ukupnog prihoda i ukupnog troška je _____.

Točno – Netočno (T – N)

1. N Cijene poljoprivrednih proizvoda su visoke zbog visokih cijena zemlje na kojima se uzgajaju.
2. N Po mišljenju američkog ekonomista Henryja Georgea, oporezivanje rente će imati za posljedicu smanjenje ponude zemlje i poskupljenje poljoprivrednih proizvoda.
3. T Plaćanje rente za resurse s fiksnom ponudom s društvenoga gledišta je pozitivno jer omogućuje njihovo racionalno korištenje kao i optimalnu alokaciju.
4. N Renta je dohodak vlasnika kapitala.

5. N Povećanje tržišne kamatne stope povećava sadašnju vrijednost kapitalnih dobara.
6. T U točki ravnoteže stopa povrata od kapitala jednaka je kamatnoj stopi.
7. N Ako je realna kamatna stopa 10%, a očekivana stopa inflacije 5%, nominalna kamatna stopa će također iznositi 5%.
8. N Ako su stvarni troškovi gradnje nekog kapitalnog dobra manji od njegove sadašnje vrijednosti, stopa povrata od tog dobra je manja od tržišne kamatne stope.
9. T Korištenjem kapitalnih dobara u procesu proizvodnje, ona postaju sve posrednija i produktivnija.
10. T Profiti su, između ostalog, nagrade za rizik, ali i za poduzetništvo i inovacije

Višestruki izbor

1. Renta se definira kao
  - a) plaćanje za korištenje faktora proizvodnje čija je ponuda neograničeno velika,
  - b) objekti, oprema i zalihe koje se mogu koristiti u proizvodnji drugih dobara,
  - c) plaćanje za korištenje proizvodnih faktora čija je ponuda fiksna,
  - d) kamatna stopa plaćena za korištenje zemlje,
  - e) sve navedeno.
2. Pretpostavimo da je ponuda zemlje fiksna te da se može koristiti na više alternativnih načina (jedan od njih je proizvodnja pšenice). Ako se renta oporezuje s 20%, to će imati za posljedicu
  - a) 20% povećanje rente koju moraju platiti proizvođači pšenice,
  - b) 20% smanjenje rente koju moraju platiti korisnici zemlje,
  - c) 20% smanjenje rente koju primaju vlasnici zemlje,
  - d) nikakve promjene glede veličine rente,
  - e) nijednu od navedenih posljedica.
3. Kapital se sastoji od
  - a) građevinskih objekata kao što su tvorničke hale i zgrade,
  - b) opreme kao što su strojevi, alati i kompjutori,
  - c) zalihe gotovih proizvoda i inputa,
  - d) sve navedeno,
  - e) novca što su ga štediše spremne posuditi.

4. Klasična teorija investicija smatra da postoji
  - a) tendencija prema dugoročnoj ravnoteži u kojoj je tržišna kamatna stopa jednaka nuli,
  - b) tendencija prema dugoročnoj ravnoteži u kojoj bruto investicije kontinuirano opadaju,
  - c) tendencija prema dugoročnoj ravnoteži u kojoj su neto investicije pozitivne i stabilne,
  - d) tendencija prema dugoročnoj ravnoteži pri kojoj je štednja jednaka nuli,
  - e) ne postoji tendencija k dugoročnoj ravnoteži.
5. Sadašnja ravnoteža nekog kapitalnog dobra jednaka je
  - a) revaloriziranoj nabavnoj cijeni tog dobra,
  - b) nabavnoj cijeni tog dobra umanjenoj za veličinu amortizacije,
  - c) zbroju njegovih diskontiranih očekivanih prinosa tijekom vijeka njegovog trajanja,
  - d) zbroju njegovih očekivanih prinosa.
6. Pretpostavimo da je očekivana vječna renta nekog kapitalnog dobra 100 \$ godišnje. Ako je tržišna kamatna stopa 8% godišnje, tada će sadašnja vrijednost tog dobra iznositi
  - a) 800 \$
  - b) 1250 \$
  - c) 8000 \$
  - d) 10 000 \$
  - e) beskonačno.
7. Sadašnja diskontirana vrijednost 500 \$ plativih za godinu dana pri tržišnoj kamatnoj stopi od 9% godišnje iznosi
  - a) 459 \$
  - b) 559 \$
  - c) 263 \$
  - d) 545 \$
  - e) ništa od navedenog
8. Profiti su definirani kao
  - a) razlika između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda,
  - b) razlika između graničnih prihoda i graničnih troškova,
  - c) ukupni prihodi što ga poduzeće ostvaruje prodajom svojih proizvoda,
  - d) novčani iznos koji se raspodjeljuje među dioničare kao dividende,
  - e) novčani iznos koji poduzeće ulaže u građevinske objekte i opremu.
9. Profitna stopa poduzeća određena je
  - a) implicitnim naknadama proizvodnih faktora koje poduzeće posjeduje,

- b) stupnjem rizika poslovanja,
- c) stupnjem inovacija koje poduzeće primjenjuje,
- d) svime navedenim,
- e) ničim navedenim.

10. U vrijeme inflacije

- a) nominalna kamatna stopa bit će veća od realne za iznos stope inflacije,
- b) realna kamatna stopa bit će veća od nominalne za iznos stope inflacije,
- c) stopa inflacije bit će veća od nominalne kamatne stope uz uvjet da se realna kamatna stopa ne mijenja
- d) ništa od navedenog.

Riješitel

1. Pliva (Zagreb) je u svoju proizvodnu liniju montirala novi stroj čiji je vijek trajanja 5 godina. Odredite njegovu sadašnju vrijednost pri kamatnoj stopi od 10% ako je njegov prinos prve godine iznosio 10 000 kn, druge 30 000 kn, treće 20 000 kn, četvrte 15 000 kn i pete 10 000 kn.
  - a) Što će se dogoditi sa sadašnjom vrijednosti ako kamatna stopa padne na 5%?
  - b) Ako je Pliva za taj stroj platila 70 000 kn, je li ta investicija unosna ili ne?
2. Pretpostavimo da Pliva (Zagreb) namjerava investirati u kupnju novog stroja. Na natječaj su prispjele tri ponude – A, B i C – u kojima proizvođači nude traženi stroj po istoj nabavnoj cijeni, ali različitog vijeka trajanja i očekivanih prinosa. Podaci o tome dani su u sljedećoj tablici:

Vrijeme trajanja	Očekivani prinos stroja A	Očekivani prinos stroja B	Očekivani prinos stroja C
1	300	350	400
2	250	250	300
3	200	200	300
4	150	200	
5	100		

Ako je kamatna stopa 10%, koju ponudu će Pliva prihvatiti?

3. Hundo Boy je iznajmio 10 ha obradive zemlje za 1000 kn po hektaru.
  - a) Kolika je sadašnja vrijednost zemlje Hundo Boya ako je tekuća kamatna stopa 8%?
  - b) Loša godina je izazvala poskupljenje poljoprivrednih proizvoda pa Hundo Boy može iznajmiti zemlju za 1500 kn po hektaru. U međuvremenu

je došlo do skoka tekuće kamatne stope na 10%. Kako su navedene promjene utjecale na sadašnju vrijednost zemlje Hundo Boya?

- c) Ako Hundo Boy na neograničeno vrijeme iznajmi svoju zemlju zakupcu za 2000 kn po hektaru, uz tekuću kamatnu stopu od 5%, kolika će biti sadašnja vrijednost njegove zemlje?
4. Za proširenje proizvodnje podignut je kredit od 100 000 DEM s rokom vraćanja od 3 godine. Po isteku tog roka zajedno s kamatama vraćeno je 133 100 DEM. Kolika mora biti stopa povrata od investicija da bi cijela transakcija bila ekonomski opravdana? Je li transakcija opravdana ako je stopa povrata 9%?
5. Rent-a-car je nabavio nove automobile Opel corsa po cijeni od 68 000 kn, a iznajmljuje ih za 25 000 kn na godinu. Ako jer amortizacija 6800 kn, osiguranje 5400 kn i troškovi održavanja 6200 kn godišnje, kolika je stopa povrata od kapitala po vozilu?

ODGOVORI

Nadopunitel

1. rentom, 2. izvedena, 3. poremećaja ili neefikasnosti, 4. primarni ili izvorni, 5. kapital, 6. zakupninom, 7. stopu povrata od kapitala, 8. sadašnja vrijednost kapitalnog dobra, 9. realnu kamatnu stopu, 10. profit.

Točno – Netočno (T – N)

1. N. Obrnuto. Cijena zemlje je visoka zbog skupih poljoprivrednih proizvoda.
2. N. Henry George je smatrao da oporezivanje rente neće imati posljedice na ponudu zemlje, cijene poljoprivrednih proizvoda kao i na efikasnost proizvodnje.
3. T.
4. N. Renta je dohodak vlasnika zemlje.
5. N. Povećanje tržišne kamatne stope smanjuje sadašnju vrijednost kapitalnih dobara.
6. T.
7. N. Ako je realna kamatna stopa 10%, a stopa inflacije 5%, nominalna kamatna stopa će iznositi 15%.
8. N. Obrnuto, stopa povrata kapitala veća je od kamatne stope.
9. T.
10. T.

ZADACI**Nadopunite!**

1. Ravnoteža koja se postiže međusobnim djelovanjem ponude i potražnje na pojedinom tržištu naziva se _____.
2. Ravnoteža koja nastaje kao posljedica međusobne povezanosti domaćinstava, poduzeća i tržišta naziva se _____.
3. Startje u kojem nikakav preustroj proizvodnje ili potrošnje ne može povećati blagostanje jedne osobe bez smanjenja blagostanja druge osobe naziva se _____.
4. Krivulja koja pokazuje granicu korisnosti ili zadovoljstva što ga neka privreda može proizvesti naziva se _____.
5. Vanjski učinci proizvodnje ili potrošnje koji nisu uključeni u tržišne cijene nazivaju se _____.
6. Sposobnost nekog poduzeća da uslijed svog monopolističkog položaja na tržištu određuje cijene više od graničnih troškova naziva se _____.
7. Sustav u kojem bi država posjedovala sredstva za proizvodnju i iznajmljivala ih državnim poduzećima koja bi se ponašala kao savršeni konkurenti naziva se _____.
8. _____ nastaje kada kupci i prodavači nemaju sve informacije o dobrima i uslugama koje kupuju, odnosno prodaju.
9. Ograničenja djelovanja tržišnog mehanizma javljaju se u vidu _____.

Točno -- Netočno (T -- N)

1. N Ravnoteža na parcijalnom tržištu je određena djelovanjem ponude i potražnje kao i utjecajima drugih tržišta zbog njihove međusobne povezanosti.
2. T Na parcijalnom tržištu potražnja je određena graničnom korisnošću, a ponuda graničnim troškovima.
3. T Na parcijalnom tržištu granični prihodi proizvodnih faktora daju izvedenu potražnju za faktorima proizvodnje.

4. N U modelu kružnog toka ekonomije, poduzeća sudjeluju samo na tržištu dobara, dok kućanstva sudjeluju samo na tržištu proizvodnih faktora.
5. N Opća ravnoteža postignuta je onda kada je odnos graničnih korisnosti jednak relativnim cijenama.
6. N Ravnoteža proizvođača postiže se onda kada su granične stope supstitucije i granične stope transformacije jednake relativnim cijenama, a granični proizvodi inputa jednaki relativnim cijenama tih inputa.
7. T Ekonomija ne postiže alokativnu efikasnost ako je moguće povećati zadovoljstvo jednog dijela društva bez smanjenja zadovoljstva drugog njegovog dijela.
8. T Ekonomija koje nije doseglo granicu proizvodnih mogućnosti funkcionira unutar granica korisnosnih mogućnosti.
9. N Teoretičari tržišnog socijalizma smatraju da uvjeti efikasnosti koji vrijede u kapitalističkoj ekonomiji ne vrijede u socijalizmu.
10. N Adam Smith je bio u cijelosti u pravu kada je tvrdio da nevidljiva ruka uspješno ostvaruje promicanje javnog interesa kroz promicanje osobnih interesa.

Višestruki izbor

1. Uvjet opće ravnoteže je
  - a) jednakost granične stope supstitucije i relativnih cijena dobara,
  - b) jednakost granične stope transformacije i relativnih cijena dobara,
  - c) jednakost graničnih proizvoda inputa i njihovih relativnih cijena,
  - d) a) i b),
  - e) b) i c),
  - f) sve navedeno.
2. Uvjet ravnoteže potrošača je
  - a) jednakost granične stope supstitucije i relativnih cijena dobara,
  - b) jednakost granične stope transformacije i relativnih cijena dobara,
  - c) jednakost graničnih proizvoda inputa i njihovih relativnih cijena,
  - d) a) i b),
  - e) b) i c),
  - f) sve navedeno.
3. Ako se ekonomija nalazi ispod granice proizvodnih mogućnosti,
  - a) nije ostvarena alokativna efikasnost,

- b) nije dosegnuta granica korisnosnih mogućnosti,
  - c) moguće je poboljšati položaj jedne osobe, a da to ne ide na štetu druge,
  - d) a) i b),
  - e) sve navedeno.
4. Nejednakost cijena i graničnih troškova izazvani su pojavom
- a) monopola,
  - b) eksternalija,
  - c) nepotpune informiranosti,
  - d) svega navedenog,
  - e) a) i b),
  - f) b) i c).
5. Analiza parcijalne ravnoteže suprotno analizi opće ravnoteže istražuje
- a) međuovisnost tržišta i privrednih subjekata u cijeloj ekonomiji,
  - b) funkcioniranje pojedinog tržišta te ponašanje domaćinstava i poduzeća na njemu uz pretpostavku danog utjecaja i ponašanja drugih tržišta i dijelova privrede,
  - c) simultano međudjelovanje svih domaćinstava, poduzeća i tržišta pri rješavanju temeljnih ekonomskih pitanja,
  - d) sve navedeno,
  - e) ništa od navedenog.
6. U kojem se slučaju motiv maksimalizacije profita u savršenoj konkurenciji razlikuje od motiva maksimalizacije profita u uvjetima nesavršene konkurencije?
- a) Savršeni konkurent pokušava izjednačiti cijene i prosječne troškove što ne daje maksimalni profit.
  - b) Savršeni konkurent pokušava izjednačiti cijene i granične troškove što ne daje maksimalni profit.
  - c) Savršeni konkurent pokušava izjednačiti granični prihod i granične troškove što ne daje maksimalni profit.
  - d) Savršeni konkurent pokušava izjednačiti cijene i granične troškove što daje veće profite nego kada se izjednače granični prihodi i granični troškovi.
  - e) Ni u čemu se ne razlikuju jer su poduzeća u obje vrste konkurencije zainteresirana za što veći mogući profit.
7. Četiri od pet navedenih pretpostavki mora biti ispunjeno da bi se ostvarila ravnoteža u uvjetima savršene konkurencije. Koja od navedenih pretpostavki nije nužna?
- a) Cijena mora biti jednaka prosječnim troškovima.
  - b) Za svakog pojedinog potrošača omjer između granične korisnosti i cijene mora biti jednak za sva takva dobra.

- c) Cijena mora biti jednaka graničnim troškovima.
d) Nema značajnije nejednakosti u raspodjeli dohotka među pojedincima.
e) Cijena mora biti jednaka minimalnim prosječnim troškovima.
8. Pretpostavimo da privreda troši samo dva dobra – A i B. Neka je granična korisnost dobra A 100, a granična korisnost dobra B 28. Cijena dobra A je 25 \$, dok je cijena dobra B 7 \$. U navedenom primjeru uvjet ravnoteže potrošača
- a) zadovoljen je jer je granična korisnost dobra A veća od granične korisnosti dobra B,
b) nije zadovoljen jer granične korisnosti dobara A i B nisu jednake,
c) nije zadovoljen jer su cijene dobara A i B različite,
d) zadovoljen je jer su omjeri graničnih korisnosti i cijena jednaki za sva dobra.
9. Granica korisnosnih mogućnosti pokazuje
- a) kombinaciju dvaju dobara koje privreda može razmijeniti,
b) kombinaciju dvaju dobara koja daje jednaku korisnost potrošačima,
c) maksimalnu količinu dvaju dobara koju privreda može proizvesti s danim resursima i tehnologijom te punom zaposlenošću i maksimalnom efikasnošću,
d) granicu korisnosti koju neka privreda može doseći,
e) ništa od navedenog.
10. Teorija opće ravnoteže u uvjetima savršene konkurencije određuje pravila za efikasnu alokaciju oskudnih resursa. Čak i kada su ta pravila ispunjena, ravnoteža ne mora biti optimalna
- a) ako je cijena jednaka graničnom trošku,
b) ako postoje vanjske ekonomije i diseconomije,
c) ako je privreda specijalizirana za proizvodnju malog broja dobara,
d) ako je cijena jednaka prosječnom trošku,
e) ako je moguća supstitucija jednog inputa drugim.

ODGOVORI

Nadopunite!

1. djelomičnom ili parcijalnom ravnotežom, 2. općom ravnotežom, 3. alokativna efikasnost, 4. granicom korisnosnih mogućnosti, 5. eksternalijama, 6. tržišnom moći, 7. tržišnim socijalizmom, 8. nepotpuno informiranje, 9. nesavršene konkurencije, eksternalija, nepotpune informiranosti i nepravedne raspodjele dohotka.

Točno – Netočno (T – N)

1. N. Ravnoteža na parcijalnom tržištu ostvaruje se bez utjecaja drugih tržišta.
2. T.
3. T.
4. N. U modelu kružnog toka privrede i poduzeća i kućanstva sudjeluju na tržištima dobara i proizvodnih faktora, ali u različitim ulogama. Poduzeća na tržištu dobara djeluju kao subjekt ponude, dok na tržištu proizvodnih faktora djeluju kao faktor potražnje. Kućanstva na tržištu dobara djeluju kao subjekti potražnje, a na tržištu proizvodnih faktora djeluju kao subjekt ponude.
5. N. To nije uvjet ravnoteže, već uvjet ravnoteže potrošača.
6. N. To je uvjet opće ravnoteže, a ne ravnoteže proizvođača.
7. T.
8. T.
9. N. Uvjeti efikasnosti su isti u kapitalističkoj privredi i u socijalizmu.
10. N. Tvrdnja je samo djelomično točna.

Višestruki izbor:

1. f, 2. a, 3. e, 4. d, 5. b, 6. e, 7. d, 8. d, 9. d, 10. b